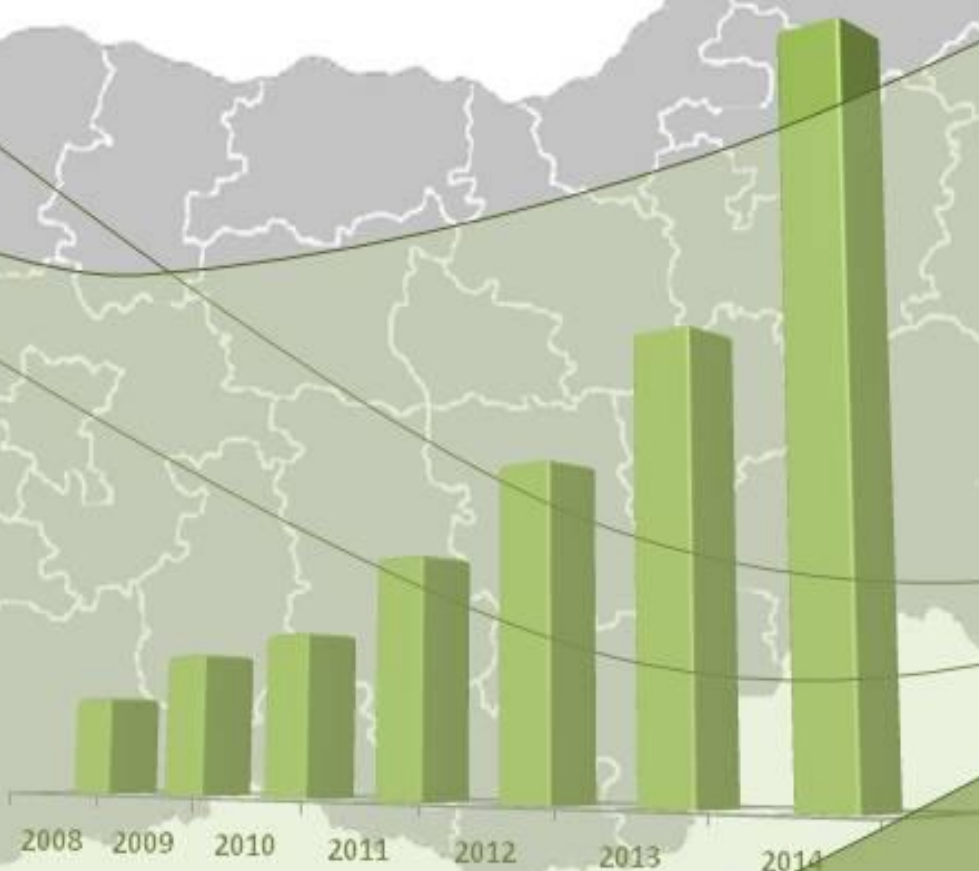

МЕЖДИНЕН МОНИТОРИНГОВ ДОКЛАД
на Плана за действие за 2014 г. в изпълнение на
Националната стратегия за учене през целия
живот за периода 2014 – 2020 година

СЪДЪРЖАНИЕ

ВЪВЕДЕНИЕ.....	3
1. ИЗВОДИ И ПРЕПОРЪКИ	4
1. Изводи:	4
2. Препоръки:.....	6
2. МЕТОДИКА ЗА ОЦЕНЯВАНЕ НА НАПРЕДЪКА	7
2.1. Компоненти и критерии за оценяване на стратегически цели и показатели от НСУЦЖ .	7
2.2. Методика за изчисляване по компоненти	8
2.3. Качествена оценка по индикатори, определени в Плана за действие за 2014 г. в изпълнение на Националната стратегия за учене през целия живот	9
3. ОБЩ ПРЕГЛЕД НА СЪСТОЯНИЕТО НА СЕКТОРИТЕ ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И ОБУЧЕНИЕ ПРЕЗ УЧЕБНАТА 2013/2014 ГОДИНА	10
3.1. Предучилищно възпитание и подготовка	10
3.2. Училищно общо образование	11
3.3. Професионалното образование и обучение	12
3.4. Висше образование.....	13
3.5.Обучение на възрастни	16
4. НАПРЕДЪК ПО ИЗПЪЛНЕНИЕ НА СТРАТЕГИЧЕСКИТЕ ЦЕЛИ НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2014 – 2020 ГОДИНА	18
4.1. Повишаване на дела на обхванатите в предучилищното възпитание и подготовка деца на възраст от 4 г. до постъпване в първи клас от 87.8% през 2012 г. на 90 % през 2020 г.	19
4.2. Намалване на дела на преждевременно напусналите образователната система на възраст от 18 до 24 г. от 12.5% през 2012 г. под 11% през 2020 г.	20
4.3. Повишаване на дела на придобилите степен на професионална квалификация в широките области „Информатика”, „Техника”, „Производство и преработка” и „Архитектура и строителство” най-малко на 60% през 2020 г.....	24
4.4. Повишаване на дела на завършилите висше образование на възраст от 30 до 34 г. от 26.9% през 2012 г. на 36% през 2020 г.	24
4.5. Повишаване заетостта на населението на възраст от 20 до 64 г. от 63 % през 2012 г. на 76% през 2020 г.....	25
4.6. Повишаване на участието на населението на 25-64 навършени години в образование и обучение от 1.5% през 2012 г. на повече от 5% през 2020 г. (4 седмичен референтен период)	26
4.7. Намалване на дела на неграмотните	29
4.8. Изводи за изпълнението на стратегическите цели и показатели за напредък от НСУЦЖ ...	29
5. ПЛАНИРАНЕ НА ДЕЙНОСТИТЕ ОТ ОБЛАСТИТЕ НА ВЪЗДЕЙСТВИЕ НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ПРЕЗ 2014 Г....	32
6. ОЦЕНКА НА ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ЗАДАЧИТЕ ЗА 2014 Г.....	36

6.1. Обща количествена оценка на изпълнението	36
6.2. Област на въздействие 1: Осигуряване на условия за преход към функционираща система за учене през целия живот	37
6.3. Област на въздействие 2: Осигуряване на условия за разширяване на обхвата и повишаване на качеството на предучилищното възпитание и подготовка.....	39
6.4. Област на въздействие 3: Прилагане на комплексен подход за повишаване на образователните постижения и намаляване дела на преждевременно напусналите училище.....	41
6.5. Област на въздействие 4: Повишаване на качеството на училищното образование и обучение за придобиване на ключовите компетентности, подобряване на постиженията на учещите и развитие на личността	42
6.6. Област на въздействие 5: Повишаване на привлекателността и подобряване на качеството на професионалното образование и обучение за гарантиране на заетост и конкурентоспособност.....	44
6.7. Област на въздействие 6: Модернизиране на висшето образование.....	46
6.8. Област на въздействие 7: Развитие на възможности за неформално и самостоятелно учене за личностно и професионално израстване. Нови възможности за добро качество на живот след приключване на трудовата кариера	47
6.9. Област на въздействие 8: Координиране на взаимодействието на заинтересованите страни за реализиране на политиката за учене през целия живот	50
ПРИЛОЖЕНИЯ	53
Таблица 7: Стойности по индикатори от НСУЦЖ за 2012 и 2013 г.	53
Таблица 8: Окачествяване на общия напредък и напредъка по компоненти на оценяваните индикатори.....	54
Графика 8. Мястото на България в рамките на ЕС по индикатори с годишни данни за 2013 г. (вкл. съпоставка с миналогодишни стойности на България).....	55
Графика 9. Разпределение на държавите от ЕС по индикатор участие в учене през целия живот – стойност за 2013 г. и изменение на база предходна година.....	56
Таблица 9: Индикатори за оценка на изпълнението на стратегическите цели.	57
Таблица 10: Таблична съпоставителна оценка на България, по последни актуални данни	67

ВЪВЕДЕНИЕ

Националната стратегия за учене през целия живот за периода 2014-2020 година (НСУЦЖ) е приета с Решение на Министерския съвет № 12 от 10.01.2014 г. Документът обхваща всички форми на образование, обучение и учене – формално, неформално, самостоятелно – в които човек участва през целия си живот. Той определя политическата рамка за периода на следващите седем години, въз основа на която ще бъдат изготвяни годишни планове, чрез които ще да бъде проследен напредъкът в прилагането на УЦЖ в България.

Целта на настоящия междинен мониторингов доклад е да представи постигнатия напредък от изпълнението на Плана за действие за 2014 г. в изпълнение на Националната стратегия за учене през целия живот, приет с РМС № 187 от 03.04.2014 г. Мониторирането на Плана обхваща периода от момента на приемане на оперативния документ до 31 юли 2014 г. Докладът осигурява прозрачност и публичност за изпълнението на НСУЦЖ и представя информация относно:

- състоянието на изпълнението, като се отчитат показателите от Рамката за напредък в НСУЦЖ и задачите за 2014 г., посочени в Плана за действие;
- установените отклонения и анализ на причините;
- препоръки за времето до края на изпълнението на Плана за 2014 г. и насоки за разработване на Плана за действие за 2015 г.

Важна част от доклада са и взаимовръзките между всички заинтересовани страни - участници в процеса. Докладът отразява резултатите във всяка област на въздействие от Плана за действие, коментара ги и очертава основни тенденции и предизвикателства, които следва да се имат предвид при планирането на следващия период.

Настоящият отчетен период се характеризира със сериозни промени в политическия живот на страната, което от своя страна повлия на изпълнението на конкретните дейности и задачи. Научените уроци очертават една сериозна група от предизвикателства, които трябва да се вземат предвид и да се намери адекватното им решение, с оглед на ефективното и ефикасно изпълнение на заложените дейности и осъществяване на напредък при постигане на целите на Стратегията.

Докладът е изготвен от Националната координационна група за учене през целия живот, създадена със Заповед № РД 09-909/11.06.2014 г. и с актуализиран поименен състав, определен в Заповед № РД 09 – 1286/21.08.2014 г. на министъра на

образованието и науката и е консултиран с представители на други заинтересовани страни.

При изготвянето на доклада е обработена и анализирана актуална статистическа и емпирична информация, публикувана официално от Националния статистически институт (НСИ) и Статистическата служба на Европейския съюз (ЕВРОСТАТ) за периода от 2012 до 2014 година.

Министерството на образованието и науката (МОН) предприема за първи път разработване на мониторингов доклад като инструмент за подобряването на качеството и съгласуваността на процеса на разработване на политики в областта на образованието, обучението и ученето. Целта е да се постигне по-пълна осведоменост както на лицата, вземащи решения, така и на широката общественост относно резултатите от прилагането на политиката за учене през целия живот, както и да се създаде необходимата информационна основа за планиране на задачите за 2015 г.

1. ИЗВОДИ И ПРЕПОРЪКИ

1. Изводи:

- Все още сред заинтересованите страни съществуват нагласи, които не отчитат хоризонталния и цялостен характер на политиката за учене през целия живот. Действията на отговорните институции и организации, както водещи, така и участващи, са силно фокусирани върху собствените им политически рамки. В повечето случаи те не ги надхвърлят, остават в техния ограничен секторен обхват и практически водят до слаба съгласуваност с политиката за учене през целия живот. По този начин планирането и изпълнението не се основават върху предимствата на широките междусекторни връзки, които могат да осигурят постигането на поредица от цялостни резултати от въздействието на политиката за учене през целия живот.
- Стратегическите цели и показателите за измерване на напредъка могат да бъдат постигнати чрез комплексни резултати от развитието на националната политика за учене през целия живот до 2020 г. Те са сложни по своята същност и за тях се предвижда да осигурят желаня националния принос на България по отношение на изпълнението на европейските стратегически цели и показатели за напредък. Комплексните резултати са съставени от единични и междинни резултати, които ще бъдат постигнати чрез изпълнението на конкретни задачи, заложи в всички

годишни планове за действие до 2020 година. Същността на комплексните и междинните резултати ще предпоставят и подходите за планирането и изпълнението им. При тях отчетливо следва да се откроява постигането на всеки единичен резултат, вкл. защо и по какъв начин той осигурява надграждане на съществуващото състояние, което води до акумулиране на междинния и комплексния резултати. Тези подходи не са самоцелни, тъй като съставната същност на комплексния и междинните резултати позволяват предприемане на коригиращи политически действия в случаите, за които се констатира пропуски или отклонения при изпълнението.

- Заинтересованите страни сами дефинират оперативните индикатори, резултатите и задачите, които след това се интегрират в годишния план за действие в изпълнение на Стратегията. Въпреки натрупания опит в планирането и изпълнението на различни европейски и национални стратегически документи, връзката на оперативните индикатори с европейските и националните стратегически цели и показателите за напредък все още е недостатъчна.
- Не са преодолени административни практики, които деформират същността на оперативните документи, приети в изпълнение на конкретен стратегически документ. Годишният план за действие все още се възприема като част от краткосрочна планово-отчетна документация, която включва широк набор от текущи вътрешно-организационни задачи, свързани в по-голяма или по-малка степен с функционалната характеристика на съответната институция или организация. Административните подходи при планиране и изпълнение на задачите не осигуряват критична маса за напредък и постигане на стратегическа и системна промяна в политиката за учене през целия живот.
- Административният капацитет и уменията, необходими за планиране и отчитане все още не са развити, а съществуващите не съответстват на новите приоритети и предизвикателства пред политиката за учене през целия живот. Способността за нетрадиционно мислене на експертите, на които са възложени планирането и мониторингът на политиката за учене през целия живот е необходимо допълнително да бъде развивана и мултиплицирана. Всяка отговорна институция и организация, независимо дали е водеща или участваща, би могла да се ангажира конкретно с дейности за придобиване на широк кръг от умения за планиране и отчитане. Не се

осъзнават и ползите, които тези умения биха имали върху постигането на въздействие в рамките на отделната секторна политика, управлявана или координирана от съответната отговорна институция или организация. Липсва представа за широките възможности пред всяка от заинтересованите страни, които тя може да осъществи чрез свой собствен принос, интегриран в общото развитие на стратегическите процеси, протичащи в политиката за учене през целия живот.

2. Препоръки:

- Да продължат усилията на всички заинтересовани страни, насочени към възприемане на трайни нагласи за хоризонталния и цялостен характер на политиката за учене през целия живот. Планирането следва да се базира върху изследване на широките междусекторни връзки, а изпълнението да осигурява цялостни резултати от въздействието за постигане на напредък;
- Планирането и отчитането на комплексните и междинните резултати трябва да отчита техния сложен и съставен характер. При формулировката на всеки резултат е необходимо да се отчита защо и по какъв начин той осигурява надграждане на съществуващото състояние, вкл. как това води до акумулиране на междинния и комплексния резултати;
- Планирането на оперативните документи за развитието на политиката за учене през целия живот е необходимо да бъде обвързано със стратегическите цели и показателите за напредък, специфичните цели, определени за постигане към всяка от областите на въздействие в НСУЦЖ, респективно със стратегическите цели на европейско равнище;
- Необходимо е да продължат усилията, насочени към цялостност на процесите и системност на постигнатите единични, междинни и комплексни резултати. Всеки единичен резултат следва да е предпоставка или следствие от развитието на други единични и междинни резултати, а всеки междинен резултат трябва да е предпоставка или следствие от развитието на други междинни резултати, които в своята цялост водят до комплексния (стратегически) резултат;
- Необходимо е да продължат процесите на въвеждане и функциониране на добри административни практики. Те не трябва да деформират същността на годишните

планове за действие, а да създават предпоставки за постигане на желаното въздействие и системна промяна в политиката за учене през целия живот;

- Административният капацитет и уменията, необходими за планиране и отчитане на оперативни документи, приети в изпълнение на Националната стратегия за учене през целия живот за периода 2014---2020 г. трябва да отговарят на новите приоритети и предизвикателства пред политиката за учене през целия живот. Необходимо е развитие на способността за новаторско мислене, която да бъде развивана, мултиплицирана и експлоатирана.

2. МЕТОДИКА ЗА ОЦЕНЯВАНЕ НА НАПРЕДЪКА

2.1. Компоненти и критерии за оценяване на стратегически цели и показатели от НСУЦЖ

За оценяване на напредъка, свързан с постигане на целите на НСУЦЖ, е избран подход, който позволява за степента на изпълнение да бъдат направени изводи и заключения в сравнителен план. Общата качествена оценка за напредъка по индикаторите е осъществена чрез използването и анализирането на три компонента, свързани с:

- абсолютното положително изменение за периода, за който се извършва оценката¹;
- сближаване със стойност, приета за еталон (за еталонна е приета средната стойност на 28^{те} европейски държави членки на ЕС, по всички индикатори);
- постижимост на заложената целева стойност, определена чрез наслагване на средногодишното изменение за периода на оценката, до крайната дата за постигане на целта.

Общата оценка се извършва по три водещи компонента, като всеки един от тях формира до 33,3 % от общата оценка, която не може да е по висока от сумата на максималните оценки за напредъка по всеки отделен компонент (100%). В общата оценка по всеки индикатор са възможни пет качествени интерпретации (*Таблица 1*).

Таблица 1. Критерии за напредък

¹ По индикатори, по които не е налична стойност за 2014 г. е използвана последна година с налични стойности.

Качествени интерпретации на напредъка	
Липса на напредък	0%
Силно ограничен напредък	16.7%
Ограничен напредък	33.3% и 50%
Известен напредък	66.7%
Напредък	100%

2.2. Методика за изчисляване по компоненти

Общата качествена оценка за напредъка по показатели се изчислява по следния начин:

- **Компонент 1:** *Абсолютно положително/отрицателно изменение с последни налични данни спрямо предходен период* - обозначава цялостния напредък по отделния показател към началния и краен (междинен) период на оценката, както и мащаба на положителното изменение, при наличие на такова.

Изчислява се в две стъпки. При първа стъпка се изчислява като разлика в абсолютните стойности на настоящата (2013 г.) и базовата година (2012 г.). При положително изменение се преминава към стъпка две - на този етап се оценява дали положителното абсолютно изменение надхвърля 1/100 (1%) от стойността на индикатора през базовата година.

- **Компонент 2:** *Сближаване/изпреварване спрямо средни европейски стойности ЕС (28) на база предходна година* - обозначава напредъка на България спрямо показател, приет за еталон. Чрез него се осъществява сравнимост на напредъка и частично се елиминира отрицателното въздействие на международни и световни събития и катаклизми (кризи, депресии, стагнация и пр.).

Изчислява се чрез съпоставка/разлика на разликата между стойността на избрания еталон и България за настоящия период и разликата между еталона и България за периода, избран за базов. При тази съпоставка се използва не само посоката на сближаване/увеличаване на дистанцията или промяна на позициите (първа стъпка), но и степента на сближаване спрямо дистанцията в базовия период (1/20 – 10%), при втора стъпка.

- **Компонент 3:** *Постижимост на заложената целева стойност* (наличие на дистанция и постижимост на предварително дефинирани целеви показатели).

Изчислява се в две стъпки. При първата стъпка се проверява наличието или липсата на целева стойност по оценявания индикатор, при наличието на такава се пристъпва към изчисляване на средногодишното изменение за последните 3 години (2011-2013 г.). При втората стъпка полученото средногодишно изменение за последните 3 години се умножава по броя на годините, оставащи до постигането на целта. Ако сумираното средногодишно изменение води до изпълнение на целта, се придават 33,3%; ако целта не се постига, но има положително изменение, се придават 16.7%; ако няма целева стойност и/или се отбелязва понижение, се придава 0%.

В съответствие с абсолютното изменение на целевата стойност, сближаването/увеличаването на дистанцията спрямо средната еталонна стойност, както и наличието на дистанция с предварително дефинирани целеви показатели се определят три вида оценки: слаба, средна и висока (Таблица 2).

Таблица 2. Окачествяване на оценки по отделните компоненти

Степени на оценката по компоненти			
Оценки	Абсолютно изменение	Сближаване/увеличаване на дистанцията спрямо средната еталонна стойност	Наличие и дистанция с предварително дефинирани целеви показатели
Слаба оценка	0% при отрицателно и нулево изменение	0% при отрицателно и нулево сближаване	0% при липса на целеви стойности или отрицателно изменение
Средна оценка	16.7% при положително абсолютно изменение, по-малко от 1/100 (1%) от стойността по този индикатор спрямо базовата година	16.7% при сближаване, по-малко от 1/10 (10%) от разликата между двата индикатора	16.7% при дистанция с целевия индикатор, по-голяма от сумата на средногодишното му изменение за последните 3 години до критичната година за постигане на целевата стойност
Висока оценка	33,3% при положително абсолютно изменение, надвишаващо 1/100 (1%) от стойността по този индикатор спрямо базовата година	33,3% при сближаване, по-голямо от 1/10 (10%) от разликата между двата индикатора	33,3% при дистанция с целевия индикатор, по-малка от сумата на средногодишното му изменение за последните 3 години до критичната година за постигане на целевата стойност

2.3. Качествена оценка по индикатори, определени в Плана за действие за 2014 г. в изпълнение на Националната стратегия за учене през целия живот

За изпълнението на дейностите и конкретните задачи за 2014 г. от областите на въздействие на стратегията е възприета скала от четири стойности:

- **неизпълнена** – пропуснат е срокът за изпълнение и не е започната работа по изпълнение на задачата;
- **по-скоро неизпълнена** – пропуснат е срокът за изпълнение, започната е работа по изпълнение на задачата, но изпълнението е в началото на процеса;
- **по-скоро изпълнена** – започната е работа по изпълнение на задачата и изпълнението е към края на процеса;
- **изпълнена** – задачата е изпълнена в срок.

3. ОБЩ ПРЕГЛЕД НА СЪСТОЯНИЕТО НА СЕКТОРИТЕ ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И ОБУЧЕНИЕ ПРЕЗ УЧЕБНАТА 2013/2014 ГОДИНА

3.1. Предучилищно възпитание и подготовка²

През учебната 2013/2014 година **броят на самостоятелните детски градини** с директор е 2 051, или с 19 **по-малко** в сравнение с 2012/2013 учебна година, като броят на детските градини в селата е намалял с 30. **Броят на децата**, настанени в детски градини през учебната 2013/2014 г. е 240.6 хил., което е с 22.8 хил., или с 10.5% **повече** от броя им през учебната 2009/2010 година и с 2.4% повече в сравнение с предходната година. **Обхватът на децата в детските градини**, изчислен чрез груповия нетен коефициент на записване³ **продължава да нараства** от 82.1% за учебната 2012/2013 година на 83.6% за учебната 2013/2014 година.

Средният брой деца в една детска градина за страната е 117, като за градовете е значително по-голям - 161, а за селата - 59. Средният брой деца, формиращи една група, е същият като през предходната година - 24. В градовете средният брой деца е 25, а в селата - 21. Педагогическият персонал, зает в детските градини, е 20.3 хил., от които 19.0 хил. са детски учители. В сравнение с предходната учебна година **общият брой на педагогическия персонал се увеличава** с 254 души, или с 1.3%.

Броят на лицензираните частни детски градини продължава да **нараства** и през учебната 2013/2014 година в страната функционират 75, или с 10 повече от предходната година, но те все още са алтернатива за малка част от родителите.

² НСИ, „Образование и учене през целия живот”, „Образование в Република България 2014”, стр. 1-2.

³ НСИ „Образование и учене през целия живот”, „Груповите коефициенти са изчислени в проценти като отношение на броя на учащите по степени във възрастовите групи 3-6, 7-10, 11-14, 15-18, 19-20, 19-21 и 19-23 години към броя на населението в същите възрастови групи.”,

Частните детски градини са посещавани от 2 718 деца, представляващи едва 1.1% от общия брой на децата в детските градини.

3.2. Училищно общо образование⁴

В началото на учебната 2013/2014 година учебни занятия се водят в 2 026 общообразователни училища, от които 149 начални, 1 329 основни, 8 прогимназии, 139 гимназии и 401 средни общообразователни училища (СОУ). Поради закриване или преобразуване **общият брой на общообразователните училища намалява** с 14 в сравнение с предходната учебна година.

През учебната 2013/2014 година броят на учениците във всички видове общообразователни училища е 606.3 хил., от които 107.4 хил. са в селата. В сравнение с предходната учебна година **броят на учениците в общото образование се увеличава** с 1.5 хил., или с 0.2%.

През учебната 2012/2013 година по различни причини общообразователните училища са **напуснали** 13.5 хил. ученици, от които 11.6 хил. учещи в основното образование. Най-голям е относителният дял на учениците, които са напуснали по семейни причини - 6.5 хил., или 47.9% от общия брой на напусналите, следван от дела на заминалите в чужбина - 35.2%, и на напусналите поради нежелание да учат - 10.7%.

Относителният дял на децата в общообразователните училища, изучаващи **чужди езици в началните класове** (I - IV), е 82.8%. От тези, които изучават чужди езици най-голям е делът на изучаващите английски език - 89.2%.

През 2013 г. основно образование в общообразователните училища са завършили 42.7 хил. ученици. През същата година диплома за завършено средно образование в общообразователните училища са получили 28.9 хил. души.

Учителите (вкл. директорите и помощник-директорите с преподавателска заетост) в общообразователните училища през учебната 2013/2014 година са 45.1 хил., или с 21 **повече** в сравнение с предходната година. Учителите са високо образовани - 92.1% имат завършена образователно-квалификационна степен „бакалавър” или „магистър”, а 7.6% са завършили образователно-квалификационна степен „професионален бакалавър” или еквивалентна в миналото степен.

Жените преобладават в учителската професия, като съставляват 85.0% от общия брой на учителите.

⁴ НСИ, „Образование и учене през целия живот”, „Образование в Република България 2014”, стр. 3-4.

В една паралелка в дневните общообразователни училища има средно по 22 ученици.

Към 01.10.2013г. в страната има 68 функциониращи **частни общообразователни училища**, от които 4 начални, 29 основни, 2 прогимназии, 27 гимназии и 6 средни общообразователни училища (СОУ). В частните общообразователни училища учат общо 6 451 ученици, което е само 1.1% от общия брой на учениците.

В училищата и паралелките за **деца със специални образователни потребности** учат общо 3.8 хил. деца, или с 1.2% по-малко в сравнение с предходната учебна година. За тяхното обучение и възпитание полагат грижи 856 учители специалисти и 370 възпитатели.

3.3. Професионално образование и обучение⁵

Професионалното образование и обучение през учебната 2013/2014 г. се осъществява в 23 училища по изкуствата, 24 спортни училища, 402 професионални гимназии и 39 професионални колежи с прием след средно образование.

Общият брой на учещите в професионалното образование и обучение през 2013/2014 учебна година е 140.9 хил. и в сравнение с учебната 2009/2010 г. **намалява** с 24.0 хил., или с 14.5%, а в сравнение с 2012/2013 учебна година - с 1.9 хил., или с 1.3%.

В професионалното образование преобладават момчетата, които са 60.3% от общия брой на учениците.

В **програмите за придобиване на III степен професионална квалификация** най-висок е относителният дял на учениците, изучаващи специалности в област „Технически науки и технически професии“ - 30.3%, следван от този на учениците в област „Стопански науки и администрация“ - 18.0%.

В **програмите за придобиване на II степен професионална квалификация** на първо и второ място са съответно учениците в областите „Технически науки и технически професии“ (28.1%) и „Услуги за личността“ (22.1%).

През настоящата учебна година **учителите** в професионалните училища са общо 12.6 хиляди. Преобладаващата част от тях - 94.0%, са високообразовани с придобити образователно-квалификационни степени „бакалавър“ или „магистър“.

⁵ Пак там

През 2013 г. **средно образование** в училищата по изкуствата, спортните училища, професионалните гимназии и професионалните училища са завършили с диплома 27.4 хил. души.

Втора и трета степен професионална квалификация през 2013 г. са **придобили** съответно 6.7 хил. и 15.4 хил. души.

В професионалните училища и паралелки с прием след VI, VII и VIII клас 549 ученици са получили **първа степен професионална квалификация**.

В професионалните колежи с прием след завършено средно образование 1 153 души са придобили **четвърта степен професионална квалификация**.

През учебната 2013/2014 година 2 493 ученици се обучават в 58 частни професионални училища, което е едва 1.8% от всички ученици в професионалното образование. Същевременно значително се увеличава броят на лицата на възраст 16 и повече години, записани в програми за професионално обучение за придобиване на степен на професионална квалификация срещу заплащане в центрове за професионално обучение (ЦПО), професионални гимназии и професионални колежи. По степени на професионална квалификация разпределението им е: първа степен - 11.2 хил., втора степен - 7.3 хил., трета степен - 10.3 хил., и четвърта степен - 165 души.

В сравнение с предходната учебна година броят на записаните курсисти се увеличава общо с 4.6 хил. души, или с 18.9%, което илюстрира желание за повишаване или придобиване на нова квалификация и предоставя допълнителни възможности на пазара на труда.

3.4. Висше образование⁶

През учебната 2013/2014 година **общият брой на студентите** в България, включващ записаните в четирите образователно-квалификационни степени („професионален бакалавър”, „бакалавър”, „магистър” и „доктор”), е 283.3 хил., което е с 3.8 хил., или с 1.3% **по-малко** в сравнение с учебната 2009/2010 година и с 0.2% по-малко в сравнение с предходната учебна година.

През учебната 2013/2014 година за придобиване на образователно-квалификационна степен **„професионален бакалавър”** в колежаите се обучават общо 15.1 хил. души, от които български граждани са 14.8 хил., или 98.1%. От общия брой студенти в колежаите 7.2 хил., или 47.5%, са записани в частни колежи.

⁶ НСИ, „Образование и учене през целия живот”, „Образование в Република България 2014”, стр. 5-9.

През учебната 2013/2014 година **броят на студентите в колежи се увеличава** с 0.4 хил., или с 2.6% в сравнение с предходната учебна година.

В структурата по области на образование най-висок относителен дял заемат обучаващите се по специалности в област „Стопански науки и администрация” - 33.3%, следвани от „Спорт, туризъм и хотелиерство” - 20.7%, „Здравеопазване“ - 16.3% и „Технически науки и технически професии” - 16.1%.

През 2013 г. ОКС „**професионален бакалавър**” са придобили 3.5 хил. студенти, от които 98.4% са български граждани. Най-голям е броят на дипломираните по специалности в област „Стопански науки и администрация” - 1.3 хил., или 38.7% от общия брой на завършилите, следван от областите „Здравеопазване“ - 0.6 хил. (16.1%), „Спорт, туризъм и хотелиерство” - 0.5 хил. (15.3%), и „Технически науки и технически професии” - 0.5 хил. (14.8%).

Преподавателите в колежите са 1 070, като от тях 598, или 55.9% са на основна работа.

През учебната 2013/2014 година за придобиване на образователно-квалификационни степени „**бакалавър**” и „**магистър**” в университетите и специализираните висши училища се обучават 262.2 хил. души, като от тях 39.1 хил., или 14.9% са записани в частни висши училища. В сравнение с предходната учебна година се наблюдава **спад на учежите в частните висши училища** - с 8.4%.

През учебната 2013/2014 година студентите - български граждани в университети и специализирани висши училища са 251.4 хил., или 95.9% и в сравнение с учебната 2012/2013 година техният брой **намалява** с 1.4 хил., или с 0.5%.

Броят на чуждестранните студенти у нас, обучаващи се в университети и специализирани висши училища, е 10.7 хил., което е с 3.3% по-малко в сравнение с предходната учебна година. Най-голям е броят на чуждестранните студенти у нас от Турция - 36%, следван от тези от Гърция -22.7% и от бившата югославска република Македония - 4.7% от общия брой чуждестранни студенти. Наблюдава се постепенно нарастване на броя на студентите от Гърция - от 1.0 хил. през 2009/2010 година на 2.4 хил. през 2013/2014 учебна година, или 2.6 пъти. Броят на студентите от бившата югославска република Македония в същото време намалява - от 1.7 хил. през учебната 2009/2010 година на 0.5 хил. през 2013/2014, или с 69.6%.

Броят на мобилните студенти⁷, обучаващи се в университетите и специализираните висши училища, нараства от 9.7 хил. през учебната 2009/2010 година

⁷ Съгласно методологията на Евростат студентската мобилност се измерва чрез показателя „страна на завършено предходно образование”, като мобилни студенти са тези, които са завършили своето средно образование в чужбина

на 10.7 хил. през учебната 2013/2014 година, или с 10.4%, като в сравнение с предходната учебна година се наблюдава спад в броя им с 4.1%.

През учебната 2013/2014 г. **преподавателите** във висшите училища са 21.9 хил., като 13.5 хил., или 61.3% от тях са на основна работа.

През учебната 2013/2014 г. за придобиване на **ОКС „бакалавър”** се обучават 176.3 хил. студенти, от които 52.7% са жени. Българските граждани съставляват 97.2% от всички записани, а 15.6% от студентите се обучават в частни висши училища.

В структурата *по области на образованието най-висок относителен дял* заемат студентите от област „Стопански науки и администрация” - 22.3%, следвани от областите „Технически науки и технически професии” - 15.8% и „Науки за обществото и човешкото поведение“ - 12.7%.

Най-малък е делът на студентите, обучаващи се в областите „Управление на сухопътен, воден и въздушен транспорт“ - 1.1%, „Природни науки” - 0.7%, и „Математика и статистика” - 0.2%.

За учебната 2013/2014 година в ОКС „бакалавър“ са **приети** 46.2 хил. нови студенти, от които 45.3 хил., или 98.1%, са български граждани.

През 2013 г. у нас висше образование, степен „бакалавър” са **завършили** 34.8 хил. студенти, от които 33.4 хил. са български граждани.

Най-висок е относителният дял на дипломираните се от следните области на образование: „Стопански науки и администрация” - 27.8%, „Науки за обществото и човешкото поведение” - 18.6% и „Технически науки и технически професии” - 13.7%.

В частни университети са се дипломирали 19.6% от всички дипломирани в ОКС „бакалавър”.

През учебната 2013/2014 година за придобиване на **ОКС „магистър”** в университетите и специализираните висши училища се обучават 85.8 хил. души, от които 53.7% са жени. Българските граждани съставляват 83.9% от всички записани, а 11.5 хил., или 36.0% от студентите се обучават в частни висши училища.

В структурата по области на образованието най-висок относителен дял заемат студентите от област „Стопански науки и администрация” - 24.9%, следвани от областите „Здравеопазване” - 16.5% и „Право“ - 12.9%. Най-малък е делът на студентите, обучаващи се в областите „Журналистика, масова комуникация и информация” - 0.4%, „Природни науки“ - 0.3% и „Математика и статистика” - 0.1%.

За учебната 2013/2014 година в програми за придобиване на ОКС „магистър“ след завършено средно образование са приети 5.7 хил. нови студенти, от които 4.7 хил., или 83.7% са български граждани.

Новоприетите в магистърски програми след завършена ОКС „бакалавър” са 27.9 хил., като от тях 2.1 хил., или 7.4% са записани в програми след завършена степен „професионален бакалавър”.

През 2013 г. у нас висше образование, степен „магистър” са **завършили** 26.9 хил. студенти, от които 97.3% са български граждани.

Най-висок е относителният дял на дипломиралите се от следните области на образование: „Стопански науки и администрация” - 38.0%, „Науки за обществото и човешкото поведение” - 10.6% и „Технически науки и технически професии” - 8.4%.

Най-нисък е относителният дял на дипломираните в областите „Социални дейности” и „Природни науки“ – по 0.6% от общия брой дипломирани в ОКС „магистър“, и „Математика и статистика” - 0.1%.

В **частни университети** са се дипломирали 12.0% от всички дипломирани в ОКС „магистър”.

Към 31.12.2013 г. у нас се обучават 6 055 **докторанти**, като от тях 50.7% са жени. В сравнение с предходната година **броят на докторантите се увеличава** с 684 души, или с 12.7%. Чуждестранните докторанти, обучаващи се в България, са 252 души, или 4.2% от общия брой.

Разпределението по възраст показва, че най-голям е относителният дял на докторантите на възраст 25 - 29 години (35.7%), следват тези на 40 и повече години (24.5%) и тези на 30 - 34 години, които представляват 21.8% от всички докторанти.

Новоприетите (зачислени) докторанти през 2013 г. са 2 277, от които 1 113, или 48.9% са жени.

През 2013 г. **образователна и научна степен „доктор” са придобили** 1 202 души, от които 616, или 51.2%, са жени. От всички дипломирани 45.1% са на възраст над 40 години. При мъжете **най-голям е относителният дял на дипломираните** в област „Технически науки и технически професии” - 19.3% от общия брой на завършилите мъже, следван от областите „Здравеопазване“ - 13.5% и „Стопански науки и администрация“ - 8.9%. В структурата на дипломираните по области на образованието жени най-голям относителен дял заемат завършилите в област „Здравеопазване“ - 15.3%, следвани от завършилите в областите „Науки за обществото и човешкото поведение” - 12.3% и „Подготовка на учители и науки за образованието“ - 11.5%.

3.5. Обучение на възрастни

В сравнение с предходната учебна година броят на записаните лица на възраст 16 и повече години в програми за професионално обучение срещу заплащане се

увеличава общо с 4.6 хил. души, или с 18.9%, което илюстрира желание за повишаване или придобиване на нова квалификация и предоставя допълнителни възможности на пазара на труда. По степени на професионална квалификация разпределението им е следното: първа степен - 11.2 хил., втора степен - 7.3 хил., трета степен - 10.3 хил. и четвърта степен - 165 души⁸.

През 2014 г. в рамките на отчетния период по схеми и програми на Агенцията по заетостта са осигурени⁹:

- стажове за 11 523 безработни **младежи до 29 г.**;
- **обучение на работното място** на 7 653 лица;
- обучение срещу ваучери на 104 117 **заети лица**;
- мотивационни обучения, обучения за придобиване на ключови компетентности и за професионална квалификация на 141 561 **безработни лица**.

След проведено обучение е осигурена е субсидирана заетост или заетост в реалния сектор на 93 415 лица.

За времето до 31.07.2014 г. Министерството на образованието и науката е осигурило условия за повишаване на квалификацията на:

- 4323 бр. **детски учители** за придобиване на знания, умения и компетентности за работа в задължителна предучилищна подготовка;
- 275 бр. учители за придобиване на допълнителна квалификация „детски/начален учител“;
- 4101 бр. **учители** за придобиване на знания, умения и компетентности за работа в интеркултурна среда;
- 4752 бр. учители за придобиване на знания, умения и компетентности за работа с деца и ученици със специални образователни потребности (СОП);
- 8664 бр. учители за формиране на знания, умения и компетентности за оценяване на учениците;
- 11278 бр. **педагогически специалисти** за превенция на училищното насилие, агресията и др.;
- 84 бр. **учители по професионална подготовка** за придобиване на професионална квалификация „учител“.

⁸ НСИ, „Образование и учене през целия живот“, „Образование в Република България 2014“

⁹ МТСП, АЗ

В курсове за ограмотяване и за изучаване на учебно съдържание за V-VII клас през 2014 г са включени 5 423 лица над 16-годишна възраст, обучавани по проект на МОН.

Министерството на труда и социалната политика е организирано обучения на 100 бр. *служители* на дирекции „Бюро по труда” и дирекции „Регионална служба по заетостта” за провеждане на проучване на потребностите на работодателите, както и на 150 бр. *експерти* от различни институции и социални партньори за тълкуване на резултатите от прогнозите за развитието на пазара на труда в България.

КНСБ е организирано обучение на 4 000 младежи за техните социални и трудови права при постъпване на работа.

През 2014 г. социалните партньори (КТ, „Подкрепа” и АИКБ) са организирали провеждането на електронно обучение на 1401 бр. възрастни лица.

4. НАПРЕДЪК ПО ИЗПЪЛНЕНИЕ НА СТРАТЕГИЧЕСКИТЕ ЦЕЛИ НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2014 – 2020 ГОДИНА

В Националната стратегия за учене през целия живот за периода 2014 – 2020 година са определени 8 бр. стратегически цели, като базовата година за сравнение е 2012. Освен тях, в Рамката за напредък са определени допълнително още 6 бр. основни показатели за измерване на специфичните цели на областите на въздействие.

В Таблица 3 са посочени група от стратегически индикатори за оценка на изпълнението на НСУЦЖ 2014-2020 г., които не подлежат на оценка и анализ в мониторингов доклад през 2014 г. поради интервал на провеждане на изследванията, надвишаващ периода на оценка. Данните по посочените в таблицата индикатори и години в колони от 3 до 4 са анализирани в Националната стратегия за учене през целия живот за периода 2014-2020 година^[1]

Таблица 3. Стратегически индикатори, захранвани от изследвания с честота на провеждане по-голяма от 1 година

^[1] Национална стратегия за учене през целия живот за периода 2014-2020 година, Приета с РМС № 12 от 10 януари 2014 г.

№	Стратегически индикатор	Година на последни актуални данни	Година за която се отнасят данните	Година на следващо измерване	Година на следваща публикация на данните	Включване на нови данни в мониторинго в доклад
1	2	3	4	5	6	7
1.	Грамотност на населението - дял на грамотните сред лицата на възраст 15 и повече години по възрастови групи - %: Подиндикатори: сред лицата на възраст 15-19 г. и 20-29 години	2011	2011	2021	2021	2021 (обзорен за периода на стратегията)
2.	Ученици с постижения под критичното второ ниво по скалата на PISA в областта на четенето, математиката и природните науки	2012	2011	2014	2015	2016
3.	Участие на населението на възраст 25-64 години в неформално обучение (за период от една година)	2011	2012	2016	2017	2017
4.	Участие на населението на възраст 25-64 години в самостоятелно учене (за период от една година)	2011	2012	2016	2017	2017

4.1. Повишаване на дела на обхванатите в предучилищното възпитание и подготовка деца на възраст от 4 г. до постъпване в първи клас от 87.8% през 2012 г. на 90 % през 2020 г.

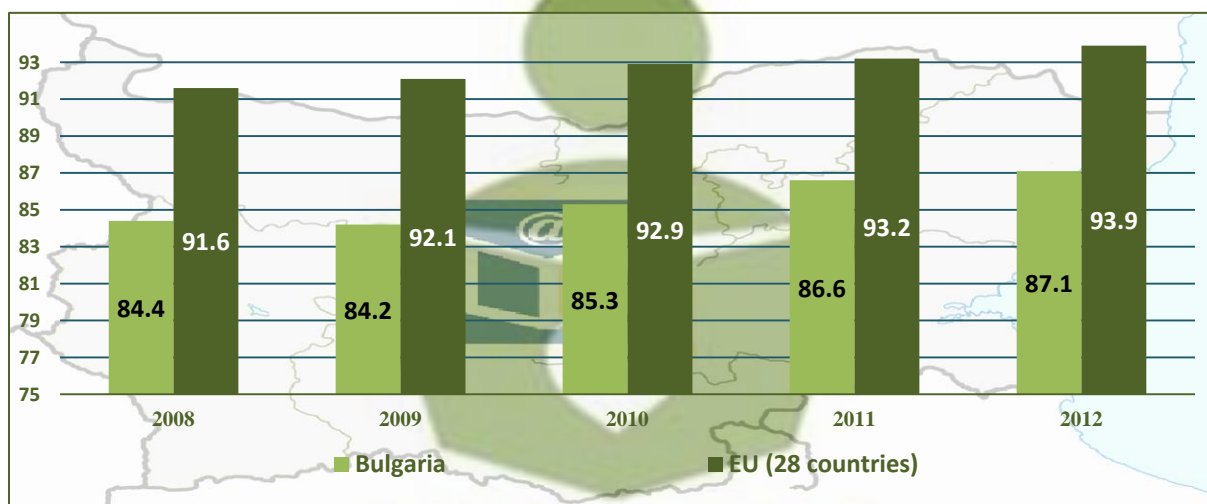
И през учебната 2013/2014 учебната година делът на децата, обхванати от предучилищна подготовка продължава да се увеличава, като общия обхват на децата (вкл. 6 годишните в първи клас) достига до 89.3%, което е увеличение с 1.5 п. п. спрямо предходната година. Делът на децата в детските градини също продължава да се увеличава до 86.8%.

От друга страна, данните по този показател за 2012 г. показват, че България (87.1%) продължава да е под средното равнище за ЕС от 93.9%, като дистанцията между нея и ЕС (спрямо 2011г.) се е увеличила на две десети, до 6.8 п.п. По този показател България се нарежда на 21 място сред 28-те държави членки за 2012 г., което е подобрение с една позиция спрямо 2011 г. (изпреварваме Чешката република)

4.2. Намаляване на дела на преждевременно напусналите образователната система на възраст от 18 до 24 г. от 12.5% през 2012 г. до под 11% през 2020 г.

За 2013 г. делът на **преждевременно напусналите училище (ПНУ)** на възраст 18-24 години за България се запазва на нивото от предходната година или **12.5%**¹⁰. Все още един от всеки осем български граждани напуска образователната система, без да придобие средно образование, като и по този показател България показва влошаване на стойността спрямо средното европейско равнище. За първи път от 2009 г. насам делът на ПНУ в България е по-висок от средния за ЕС (28), макар и само с половин процентен пункт.

Графика 1. Коефициент на записване на децата от 4 години до постъпване в първи клас за България и ЕС (28)

Източник: ЕВРОСТАТ

Запазва се и диспропорцията между отделните статистически райони в страната, но за сметка на това намаляват различията между тях. Отново делът на напусналите училище е най-малък в Югозападен район, макар на база на предходната година да се е увеличил с 0.8 п. п.. Най-висок остава делът на напусналите училище в Югоизточен район – 19.8%. Възможно е спадът от 1.3 п. п. да се дължи и на вътрешномиграционни процеси, и по специално на изселване на население от района (най-вече към столицата на страната). Данните на НСИ за вътрешната миграция на района показват, че само за 2013 г. населението на района е намаляло с 14 251 души, като в механичното движение на населението НСИ отчита и напусналите страната.

Проблемът за демографската криза в България е широко дискутиран, но във връзка с този стратегически индикатор е важно да се отбележи, че въпреки

¹⁰ Данните за делът на ПНУ за 2012г. са ревизирани в съответствие с прилагания подход на претегляне от 2012 г. и данни за населението от Преброяване 2011.

намаляването на броя на хората, напускащи България след началото на кризата в ЕС, броят на младите хора на възраст 20-34 навършени години остава най-голям, като за 2013 г. те са почти 77% от сумата на отрицателния механичен прираст в страната¹¹. При тази ситуация е необходимо едно по-задълбочено изследване на миграционните процеси и стратегически индикатори, влизащи в обхвата на тяхното влияние (*всички индикатори, свързани с годишно изменение в образователната структура на населението в България*).

Таблица 4. Преждевременно напуснали училище по статистически райони категория NUTS 2

NUTS/Година	2012	2013	Промяна
Европейски съюз (28)	12,7	12,0	0,7
България	12,5	12,5	0,0
Северозападен район	20,8	18,2	2,6
Северен централен район	14,9	15,9	-1,0
Североизточен район	13,6	14,3	-0,7
Югоизточен район	21,1	19,8	1,3
Югозападен район	4,0	4,8	-0,8
Южен централен район	15,9	15,0	0,9

Източник: ЕВРОСТАТ

Продължава тенденцията за намаляване на различията между половете, като жените все още напускат училище в по-голяма степен – 12.7% за 2013 г., но разликата между тях и мъжете намалява до 0.4 п. п.

▪ **Допълнителен показател:** Намаляване на дела на напусналите:

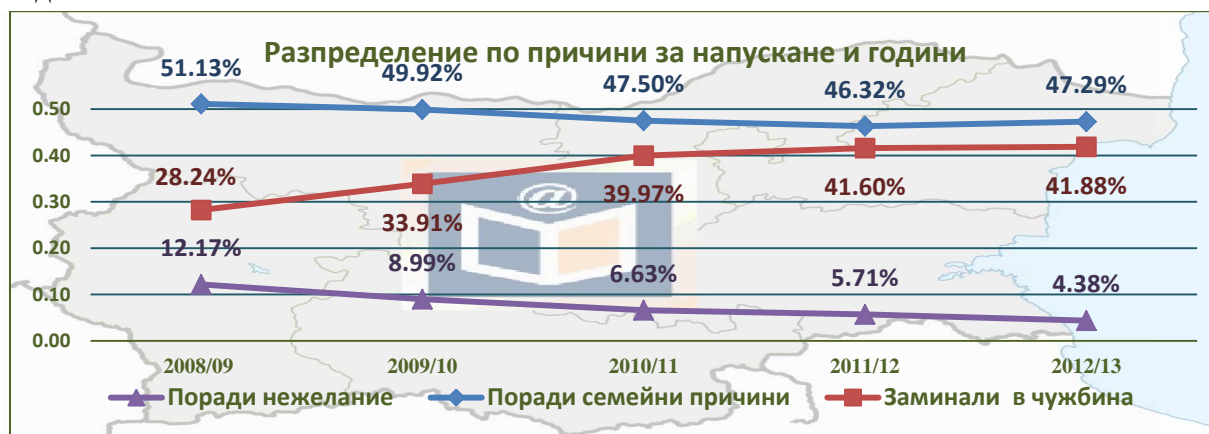
- ✓ в началния етап на основното образование от 2.1% през учебната 2012/2013 г. на 1.5% през 2020 г.;
- ✓ в прогимназиалния етап на основното образование – от 2.9% през учебната 2012/2013 г. на 2% през 2020 г.

През учебната 2012/2013 година 5268 ученици от **началния етап на основното образование са напуснали** по различни причини училище. Почти 2,5 хил. ученици посочват „семейни причини”, което е 47,3% от всички напуснали началния етап на основното образование. Както като абсолютен брой, така и като относителен дял (2,08%), напусналите през учебната 2012/13 намаляват, като това е най-ниската стойност за последните 14 учебни години. Спадът сред напусналите **началния етап на основното образование** би могъл да е още по-значителен, ако не е увеличението на

¹¹ Включва само лицата, които са декларирали пред административните власти за промяна на настоящия си адрес от страната в чужбина и от чужбина в страната

относителния дял на децата, заминали за чужбина, които са почти 41,9% от напусналите деца, а през учебната 2011/12 те са с 0.3 п. п. по-малко. За четвърта поредна година над 2 хил. деца от началния курс напускат поради „заминаване за чужбина”, като тази тенденция започва в годините, през които България е засегната от икономическата криза, но се запазва и до момента.

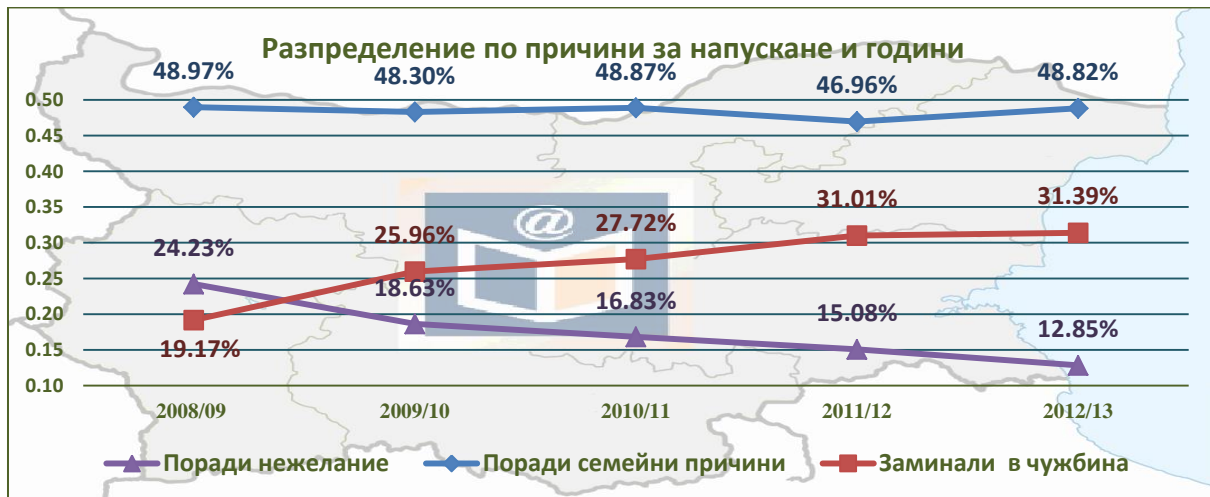
Графика 2. Напуснали началния етап на основното образование по причини и години

Източник: Образование и учене през целия живот, НСИ

Както при групата на най-малките ученици, така и в **прогимназиалния етап на основното образование** абсолютният брой (6530 бр.) и относителният дял (2,94%) на **напусналите** образователната система през учебната 2012/13 г. намалява. И в тази група напусналите са най-малко за последните 14 учебни години, като най-голям е относителният дял на учениците, които са напуснали по семейни причини – почти 3.9 хил., или 48.8% от общия брой на напусналите, следван от дела на заминалите в чужбина - 31.4% и на напусналите поради нежелание да учат - 12.9%. Както и при предходния индикатор, относителният дял и абсолютният брой на децата, напуснали поради „заминаване за чужбина” се увеличава, като за последните две години той надхвърля стойности от 2 хил. годишно.

Графика 3. Учещи и напуснали прогимназиалния етап на основното образование по причини и години

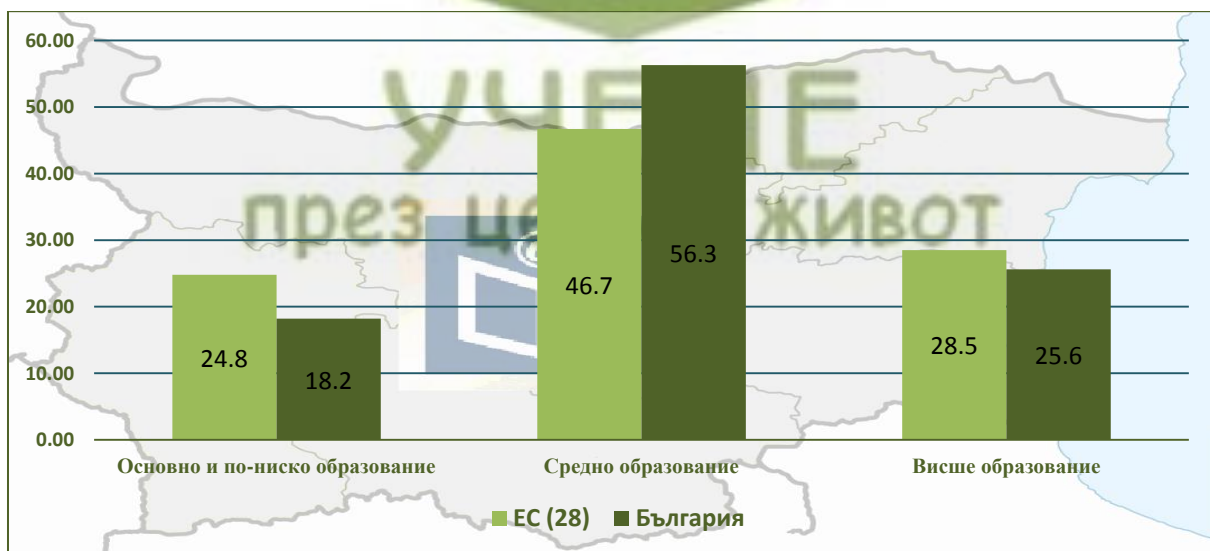

Източник: Образование и учене през целия живот, НСИ

- **Допълнителен показател: Образователно равнище на населението на 25-64 години**

Образователната структура на населението на възраст 25-64 навършени години продължава относително да се подобрява и през 2013 г. спрямо предходната година. Хората с основно и по-ниско образование са намалели с 0.8 п. п. до 18,2%. С 1,6 п. п. до 25,6% се увеличава относителният дял на хората със завършено висше образование. За сметка на това намалява дялът на хората с завършено средно образование - с 0.7 п. п. до 56,3% през 2013 г.

Графика 4. Образователна структура на населението на 25-64 навършени години за 2013 г.

Източник: Наблюдение на работната сила, НСИ

Образователната структура на България като цяло (хора със завършено най-малко средно образование) продължава да е по-добра от тази на ЕС (28), като дистанцията е между 6 и 8 п. п. В България, за разлика от ЕС, дялът на хората с

висше образование остава по-нисък, въпреки своето значително повишение през 2013 г.

4.3. Повишаване на дела на придобилите степен на професионална квалификация в широките области „Информатика”, „Техника”, „Производство и преработка” и „Архитектура и строителство” най-малко на 60% през 2020 г.

През 2013 г. абсолютният брой и относителният дял на учениците, обучаващи се в 4^{-те} широки области на образование „Информатика”, „Техника”, „Производство и преработка” и „Архитектура и строителство” продължава да намалява, като намалението спрямо 2012 г. е със 717 ученици или с почти 3 процентни пункта.

Намалението на абсолютния брой и на относителния дял¹² на учениците в наблюдаваните области на образование се запазва за 3^{-та} поредна година, като делът им през 2013 г. е едва 50.7%, което е най-ниската стойност за последните 10 години (от 2003 г.). Намалението на абсолютния брой и на относителния дял¹³ на учениците в наблюдаваните области на образование се запазва за 3^{-та} поредна година, като делът им през 2013 г. е 27.6%, което е най-ниската стойност за последните 3 години (от 2010 г.). Намалението се дължи преди всичко на намалението в броя и дела на завършващите в области „Техника” и „Производство и преработка”. Завършилите в области „Информатика” и „Архитектура и строителство” се увеличават, като по значимо е увеличението на придобилите степен на професионална квалификация (СПК) в област „Информатика” с 2 п. п. до ниво от 3.3% или с 296 ученици повече. Макар и с малко (33 ученика) се увеличава и делът на придобилите СПК в област „Архитектура и строителство”, от 4.2% до 4.6% през 2013 г.

През следващите години не се очаква увеличаване на дела на завършващите младежи в области в „Техника”, „Производство и преработка” и „Архитектура и строителство”. Поради ефектите от кризата се очаква през следващите години делът на учениците, завършващи в „Архитектура и строителство” да намалее относително спрямо общия брой на завършващите СПК.

4.4. Повишаване на дела на завършилите висше образование на възраст от 30 до 34 г. от 26.9% през 2012 г. на 36% през 2020 г.

¹² Относителния дял на придобилите СПК по тесни области на образование „Информатика”, „Техника”, „Производство и преработка” и „Архитектура и строителство” и изчислен на база всички ученици във формалната образователна система, придобили степен на СПК през референтната година.

¹³ Относителния дял на придобилите СПК по тесни области на образование „Информатика”, „Техника”, „Производство и преработка” и „Архитектура и строителство” и изчислен на база всички ученици във формалната образователна система, придобили степен на СПК през референтната година.

През 2013 г. се увеличи и относителният дял на младите хора (30-34 г.) със завършено висше образование, достигайки до 29.4% от населението в същата възрастова група. Увеличението спрямо предходната година е с цели 2.5 п. п. и е най-високото за последните 12 години. Въпреки постигнатия успех националната стойност остава далеч под средната за ЕС от 36.9%.

Значими остават и междуполовите различия - 36.7% са завършилите висше образование във възрастовата група сред жените, докато при мъжете делът е съответно 21.8%. И при двете групи има увеличение в сравнение с предходната година, но при жените то е значително повече - 4 п. п., докато при мъжете увеличението е с 1.3 п. п..

Като цяло, междуполовите различия при младите хора, завършващи висше образование са характерни за всички държави-членки на ЕС, но при България те са под средната разлика за двата пола в ЕС (28). През 2013 г. делът на завършилите висше образование в България при групата на жените е 37,6%, докато при мъжете делът е 21,8% (разлика от 8.5 п. п. е малко под тази на ЕС – 9,1 п.п.) и нарежда страната ни на 7 място сред 28^{-те} държави членки.

4.5. Повишаване заетостта на населението на възраст от 20 до 64 г. от 63 % през 2012 г. на 76%¹⁴ през 2020 г.

През 2013 г. заетостта сред лицата на възраст 20-64 навършени години е нараснала с половин процентен пункт до ниво от 63.5% спрямо 2012 г. Въпреки че нивото на заетост все още остава значително по-ниско от предкризисния период (70.7% през 2008 г.) и далеч под целта, заложена в България 2020 (76%), увеличението се запазва за трета поредна година, като за същия период дистанцията между средното ниво в ЕС и България е намаляла от 5.6 п. п. на 4.9 п. п. През последната година заетостта е нараснала с малко по-голям темп при мъжете (до 66.4%), отколкото при жените (до 60.7%). Въпреки повишението за последната година България остава на 23 място сред 28^{-те} държави-членки на ЕС.

Абсолютният брой на регистрираните безработни в края за второто тримесечие на 2014 г. (юни) е 351 252, което е с 335 лица по-малко в сравнение със същия период за предходната година. През м. юни за четвърти пореден месец продължава да намалява

¹⁴ „Актуализираната стратегия по заетостта 2013 – 2020г.“, стр. 20, таблица 3, Цел 1. Равнище на заетостта на жените и мъжете на възраст 20-64 г., включително чрез по-високо участие на младежите, по-възрастните лица и нискоквалифицираните работници, както и чрез по-добро интегриране на легалните мигранти – 76%.

регистрираната безработица в бюрата по труда, като наблюдаваният спад вече трети месец е значителен.¹⁵ От всички регистрирани безработни 19.6% са лица на възраст до 29 години, а 35.7% са безработните с регистрация над 1 година.

- **Допълнителен показател: Повишаване на равнището на заетост сред населението на възраст 20 – 34 г., наскоро завършили висше или средно образование, 1-3 години преди референтната година.**

През 2013 г. повишението на заетостта сред младите хора на възраст 20-34 навършени години (с продължителност от 1 до 3 години след завършване на последната образователна степен) е под половин процентен пункт, до 67.6%. По този показател България е на 21 място сред 28^{-те} държави членки на ЕС, като спрямо 2012 г. тя е подобрила своята позиция с 2 места, изпреварвайки Румъния и Кипър.

4.6. Повишаване на участието на населението на 25-64 навършени години в образование и обучение от 1.5% през 2012 г. на повече от 5% през 2020 г. (4-седмичен референтен период)

По данни от изследване „Наблюдение на работната сила”, провеждано от НСИ, през последната година (2013 г.) се забелязва увеличаване на дела на българските граждани на възраст 25-64 навършени години, които участват в образование и обучение през последните 4 седмици преди интервюто, до 1.7%, или нарастване с 0.2 п. п. спрямо предходната 2012 г.

В абсолютно отношение участващите в учене през целия живот са малко над 54 хил., като това е повишение с 5.7 хил. спрямо предходната година, когато те се били около 48.5 хил. Като абсолютен брой по-активни са мъжете, с около 2 хил. повече от участващите жени, докато като относителен дял разпределението е в полза на жените – 1.8% при жените спрямо 1.6% при мъжете на същата възраст.

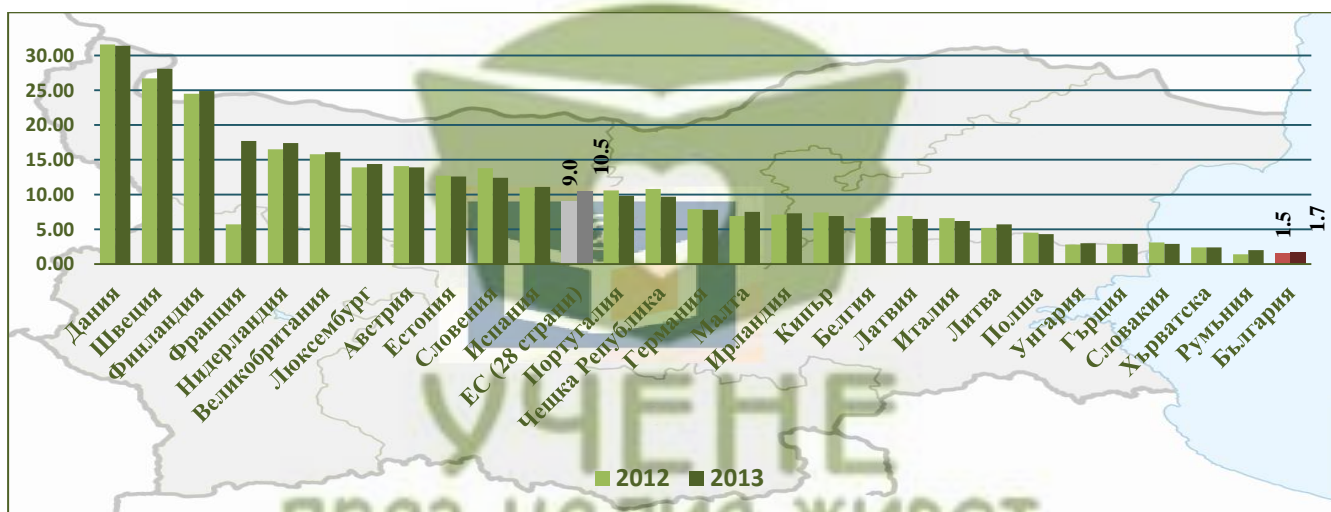
И през 2013 г. най-значителен продължава да е делът на участващите в учене през целия живот сред младите хора на възраст 25 – 34 навършени години – 5.7%, като увеличението на база 2012 г. е 4 пъти над общото увеличение в групата 25-64 г., а стойността е най-високата от началото на провеждането на това изследване в България (през 2001 г.). Делът на участващите е малко по-висок сред жените (5.9%), отколкото

¹⁵ Месечен бюлетин на „Агенцията по заетостта” за юни 2014 г.

сред мъжете (5.5%), но и при двете групи се реализира нарастване на участниците, съответно с 0.7 и 0.9 процентни пункта.

Както се вижда от *Графика 5*, въпреки постигнатият напредък, България е на последна позиция по този показател в рамките на ЕС (28), като през 2013 тя е изпреварена от Румъния (2%). За поредна година продължава да се увеличава дистанцията между България и средната стойност на ЕС, като само за 2012-2013 г. дистанцията се е увеличила с почти 15%, до 8.8 процентни пункта. Все пак трябва да отбележим, че през 2013 година редица държави-членки на ЕС отбелязват спад или запазване (общо 14 държави) на относителния дял на населението на 25-64 г. участващо в УЦЖ, а положителното изменение в рамките на ЕС се дължи на Франция, която отбелязва ръст с цели 12 процентни пункта.

Графика 5. Абсолютни стойности на участие в процеси на учене през целия живот през 2012 и 2013 година.

Източник: ЕВРОСТАТ

- **Допълнителен показател:** Увеличаване на относителния дял на публичните разходи за образование от 3.4% през 2010 г. до 4% през 2020 г.¹⁶

Данните за 2012 г. спрямо предходната 2011 г. показват, че общите публични разходите за образование, изчислени като дял от БВП, са намалели от 3.8% на 3.5%, като за 5-та поредна година продължава да се увеличава дистанцията от средните нива в ЕС (27), от 0.6 п. п. през 2008 г. до 1.8 п. п. през 2012г.

Таблица 5. Публични разходи за образование като % от БВП

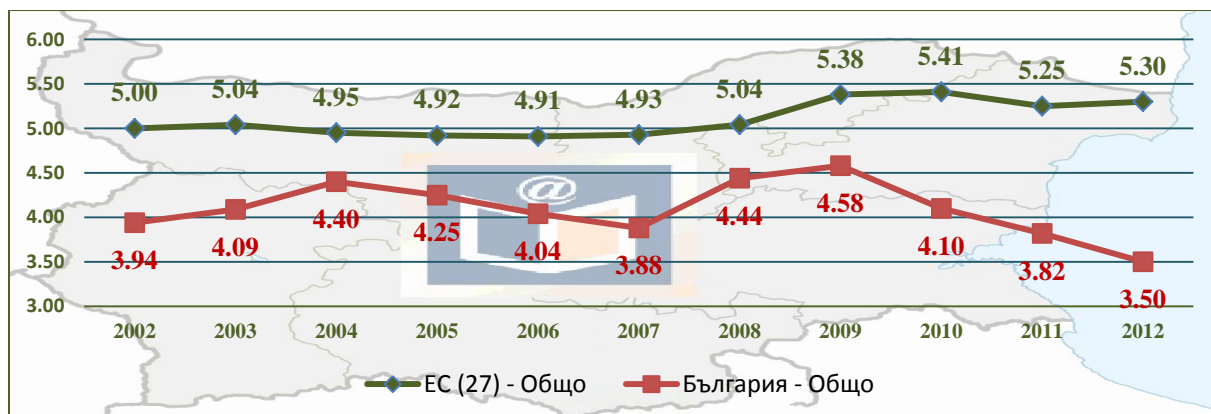
Държава/Година	2007	2008	2009	2010	2011	2012
ЕС (27)	4,93	5,04	5,38	5,41	5,25	5,30

¹⁶ EUROSTAT, *Expenditure on education as % of GDP or public expenditure*

България	3,88	4,44	4,58	4,10	3,82	3,50
----------	------	------	------	------	------	------

Източник: ЕВРОСТАТ, МФ

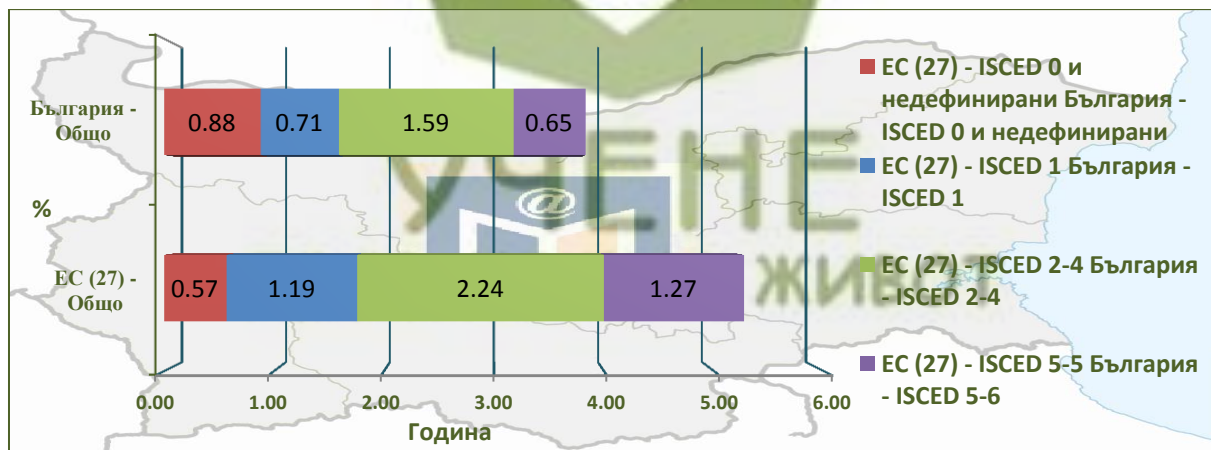
Графика 6. Общо публични разходи за образование, като дял (%) от БВП

Източник: ЕВРОСТАТ, МФ

Разпределението на разходите по образователни степени показва, че България отделя най-много за основно и средно образование. Разходите за предучилищна подготовка и възпитание, както и тези, които не могат да бъдат отнесени към определена степен, също са значителни, дори спрямо средните нива в ЕС – 0.6%. Най-малък е дялът на разходите за висше образование, който е почти 2 пъти по-малък от средното ниво в ЕС (27)

Графика 7. Публични разходи за образование, разпределение по степени за 2011 г.

Източник: ЕВРОСТАТ

Относителният дял на разходите за образование спрямо общите бюджетни разходи е 9.8%, като това е с 0.9 п. п. под средното равнище в ЕС (27) за 2012 г. По данни на министерство на финансите през 2014 г. е предвидено допълнително финансиране за структурни мерки и програми за развитие на образованието в размер до 100 млн. лв., което е 0.1 % от прогнозния БВП, като в т.ч. са включени и до 22 млн. лв. за увеличаване на субсидията за издръжка на обучението в държавните висши училища, определена в зависимост от комплексната оценка за качество на обучението и

съответствието му с потребностите на пазара на труда. През 2012 г. се запазва съществената разлика в средствата, отделени за предучилищно и училищно образование, за което в България са отделени 0.7% от БВП.

4.7. Намаляване на дела на неграмотните¹⁷

- ✓ сред лицата на възраст 15-19 г. от 2.0% през 2011 г. на 1.5% през 2020 г.;
- ✓ сред 20-29 годишните – от 2.3% през 2011 г. на 1.5% през 2020 г.

За последните десет години образователната структура на населението в страната се е подобрила значително. Делът на лицата на възраст 25-64 години с основно и по-ниско образование е намалял от 28.4% през 2004 г. на 22.5% през 2008 г. и до 18.2% през 2013 г.¹⁸, като това е стойност с 6.6 п. п. по-ниска от средната стойност в ЕС (28), а подобрението за последните 10 години е с над 10 процентни пункта.

Въпреки че данните за последните 10 години показват подобрене, в образователната структура се забелязва увеличаване на относителния дял на неграмотните сред по-младите поколения. Делът на неграмотните сред лицата на 15-29 г. е 2.18%, докато при лицата на възраст 30-64 навършени години е 1.14%, а при лицата на възраст над 65 години делът е 2.48%. Особено обезпокоителен е делът на неграмотните сред лицата на възраст 20-29 години – 2.27%. Прави впечатление, че това са поколения, които е следвало задължително (за България периодът на задължително образование е 7-16 г.) да бъдат обхванати от образователната система през периода между 1989 и 2007 г., а това са години, през които образователната система в България е съпроводена с редица рестрикции, включващи както намаляване на средствата, така и закриване на редица училища. Сред младите хора на възраст 12-14 години делът на неграмотните е едва 1.59%, което ясно показва, че предприетите през последните години мерки за подобряване на достъпа дават своя резултат.

4.8. Изводи за изпълнението на стратегическите цели и показатели за напредък от НСУЦЖ

В „Таблица 7: Стойности по индикатори от НСУЦЖ за 2012 и 2013 г.” и „Таблица 8: Окачествяване на общия напредък и напредъка по компоненти на оценяваните индикатори.”, които се намират на стр. 47 и 48 от приложенията, е направена качествена оценка на 8 бр. стратегически показатели от НСУЦЖ, като към

¹⁷ Дефиниция на „Преброяване 2011” в съответствие с „Препоръки на ООН (353)”

¹⁸ EUROSTAT, LFS, Population by educational attainment level, sex and age (%)

тях е добавена и оценка по индикатор „*Относителен дял на лицата на възраст 15-29 навършени години, които не работят и не участват в образование и обучение*”.

Резултатите от оценката, направени по методологията, посочена в точка първа „*Методика за оценяване на напредъка*” показват, че по нито един от 8^{-те} стратегически показателя не е реализиран „напредък”. „Известен напредък” е реализиран единствено по отношение на относителния дял на завършилите висше образование на възраст 30-34 навършени години. Въпреки това по този показател България е с цели 7,5 процентни пункта под средното равнище в 28^{-те} държави членки на ЕС (*Графика 8 на стр. 49 от Приложенията*).

Друг индикатор, свързан с образователната структура сред младите хора - „*Относителен дял на лицата на 20 - 24 навършени години със завършено най-малко средно образование*” - се дефинира със „силно ограничен напредък” основно поради ниското подобрене с 0.2 п. п. при 0.8 п. п. за ЕС (28), както и поради липса на дефинирана целева стойност на национално ниво. Все пак трябва да се отбележи, че делът на хората със завършено средно образование във възрастовата група остава по-висок от средното равнище за ЕС (28). Същата оценка получава и индикаторът, измерващ дела на децата, записани в предучилищна подготовка. В този случай следва да се има предвид, че данните са публикувани с едногодишно закъснение (ЕВРОСТАТ), поради което са използвани последни актуални данни към 2012 г. Въпреки че през последните 3 години същите показват драстично увеличение на обхвата на децата, стойността остава доста под средната за държавите-членки на ЕС.

Липса на напредък се отчита по два показателя:

- „*Публични разходи за образование (като % от БВП)*”;
- „*Относителен дял на лицата на възраст 15-29 навършени години, които не работят и не участват в образование и обучение*”.

Данните по последния показател са свързани с данните по индикатор „*Заетост на лицата на възраст 20-34 г., наскоро завършили висше или средно образование (1-3 години)*”. Успоредният анализ на двата индикатора показва, че макар и бавно, заетостта сред младите хора със завършено средно и висше образование се повишава през последните 3 години, докато реализацията при младите хора с по-ниско от висше образование остава относително ниска и на база 2012 г. намалява с 2.3 п. п. до ниво от 54.3%.

▪ По-добра е картината при изпълнение на стратегическата цел: „*Повишаване на заетостта на населението на възраст 20-64 г.*”. Въпреки че напредъкът по показателя, който измерва постигането на целта е класифициран като „ограничен”,

драстичното увеличение на заетостта в рамките на последната календарна година (2012/2013) с половин (0,5) процентен пункт е най-голямото увеличение от 2008 г. насам (Графика 8). В този контекст настоящата оценка по този стратегически показател би могла да бъде определена като прекалено консервативна, въпреки че към момента нямаме сериозни основания да вярваме, че ще бъде постигната амбициозно заложената цел от 76% заетост към 2020 г.

Един от най-важните стратегически показатели, подлежащи на оценка в настоящия доклад е участието на населението на възраст 25-64 години в учене през целия живот (Изследване на ЕВРОСТАТ и НСИ – „Наблюдение на работната сила”). Въпреки че през последните 4 години България отбелязва повишение в дела на участващите с половин процентен пункт, като само за последната година повишението е с 0,2 п. п. (Графика 9, положение по ординатна ос-Y), страната остава на последно място по този показател сред всички държави членки на ЕС (Графика 9, положение по абцисна ос-X). Нивото на участие в страната не само е по-ниско от средното за ЕС (28), но дистанцията между България и средното ниво за ЕС за последната година се е увеличила от 7,5 на 8,8 процентни пункта.

В Таблица 7. Стойности по индикатори от НСУЦЖ за 2012 и 2013 г. и Таблица 8. Окачествяване на обцията напредък и напредъка по компоненти на оценяваните индикатори от Приложенията е направена качествена оценка на 8-те стратегически цели и показатели за измерване на напредъка от НСУЦЖ. Добавена е оценка на показателя „Относителен дял на лицата на възраст 15-29 навършени години, които не работят и не участват в образование и обучение”.

Резултатите от оценката, показват следното:

- Не е реализиран „напредък” нито по една от 8-те стратегически цели в рамките на първата година от изпълнението на стратегията;
- „Известен напредък” е реализиран единствено по отношение на целта „Повишаване на дела на завършилите висше образование на възраст от 30 до 34 навършени години”;
- „Ограничен напредък” е постигнат при постигане на следните цели:
 - ✓ Увеличаване заетостта на населението на възраст 20-64 г. Увеличението на заетостта в рамките на последната календарна година (2012/2013) с половин (0,5) процентен пункт е най-голямото увеличение от 2008 г. насам. (Графика 8);
 - ✓ Участие на населението в учене през целия живот. Въпреки че през последните 4 години България отбелязва повишение в дела на участващите с

половин процентен пункт, като само за последната година повишението е с 0,2 п. п. (Графика 9, положение по ординатна ос-Y), страната остава на последно място по този показател сред всички държави членки на ЕС (Графика 9, положение по абцисна ос-X). Нивото на участие в страната не само е по-ниско от средното за ЕС (28), но дистанцията между България и ЕС за последната година се е увеличила от 7,5 на 8,8 процентни пункта.

- „Силно ограничен напредък” е постигнат по отношение на повишаване на дела на децата записани в предучилищна подготовка (данните са от 2012 г.).
- С най-лоши стойности и съответно „липса на напредък” се характеризират два показателя:
 - ✓ Публични разходи за образование (като % от БВП)”;
 - ✓ Относителен дял на лицата на възраст 15-29 навършили години, които не работят и не участват в образование и обучение”.

5. ПЛАНИРАНЕ НА ДЕЙНОСТИТЕ ОТ ОБЛАСТИТЕ НА ВЪЗДЕЙСТВИЕ НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ПРЕЗ 2014 Г.

В Плана за действие за 2014 г. са заложили 139 бр. задачи за изпълнението на 71 бр. дейности от всички 8 области на въздействие от стратегията. Не е стартирало изпълнението на 63 дейности, което е 47% от всичките 134 дейности, които следва да се изпълнят до 2020 г. (Таблица 1).

Таблица 6: Показатели за планиране

Национална стратегия за учене през целия живот за периода 2014 – 2020 година		План за действие за 2014 г.	
Области на въздействие	Бр. дейности	Дял в %/бр. планирани дейности	Бр. задачи
Област на въздействие 1: Осигуряване на условия за преход към функционираща система за учене през целия живот	14	78,5% (11)	24
Област на въздействие 2: Осигуряване на условия за разширяване на обхвата и повишаване на качеството на предучилищното възпитание и подготовка	9	44,4% (4)	7
Област на въздействие 3: Прилагане на комплексен подход за повишаване на образователните постижения и намаляване дела на преждевременно напусналите училище	12	33,3% (4)	7
Област на въздействие 4: Повишаване на	19	78,9%	21

качеството на училищното образование и обучение за придобиване на ключовите компетентности, подобряване на постиженията на учещите и развитие на личността		(15)	
Област на въздействие 5: Повишаване на привлекателността и подобряване на качеството на професионалното образование и обучение за гарантиране на заетост и конкурентоспособност	17	70,6% (12)	41
Област на въздействие 6: Модернизиране на висшето образование	27	37,03% (10)	13
Област на въздействие 7: Развитие на възможности за неформално и самостоятелно учене за личностно и професионално израстване. Нови възможности за добро качество на живот след приключване на трудовата кариера	23	39,1% (9)	16
Област на въздействие 8: Координиране на взаимодействието на заинтересованите страни за реализиране на политиката за учене през целия живот	13	46,1% (6)	10
ОБЩО:	134	53% (71)	139

Източник: ДФАОП, МОН

В съответствие с планираните дейности в НСУЦЖ най-голям обхват при планирането за 2014 г. се наблюдава при Област на въздействие 4: „Повишаване на качеството на училищното образование и обучение за придобиване на ключовите компетентности, подобряване на постиженията на учещите и развитие на личността” (78,9%) и Област на въздействие 1: „Осигуряване на условия за преход към функционираща система за учене през целия живот” (78,5%). Изостава планирането в Област на въздействие 6: „Модернизиране на висшето образование”, в която са планирани задачи само по 37,3% от заложените в стратегията дейности, както и в Област на въздействие 7: „Развитие на възможности за неформално и самостоятелно учене за личностно и професионално израстване. Нови възможности за добро качество на живот след приключване на трудовата кариера” – 39,1%.

Най-много задачи са планирани в Област на въздействие 5: „Повишаване на привлекателността и подобряване на качеството на професионалното образование и обучение за гарантиране на заетост и конкурентоспособност” – 29,5% от всички задачи, а най-малко в Област на въздействие 2: „Осигуряване на условия за разширяване на обхвата и повишаване на качеството на предучилищното възпитание и подготовка” и Област на въздействие 3: „Прилагане на комплексен подход за повишаване на образователните постижения и намаляване дела на преждевременно напусналите училище” – съответно по 5% от всички задачи.

Финансирането на 60% от задачите се осъществява по оперативни програми на ЕСФ или по програми на Европейската комисия, а 40 % - от държавния или общински бюджети.

Отговорни за изпълнението на планираните дейности в плана са 24 институции и организации, като държавните институции са отговорни за изпълнението на 85,6% от всички планирани задачи, а социалните партньори за 14,4%.

С най-много планирани задачи е Министерството на образованието и науката – 51,8% от общо планираните.

Социалните партньори са отговорни за изпълнението на дейности и задачи в четири области на въздействие, като преобладават планираните в Област на въздействие 1: „Осигуряване на условия за преход към функционираща система за учене през целия живот” (50% от всички техни задачи) и Област на въздействие 5: „Повишаване на привлекателността и подобряване на качеството на професионалното образование и обучение за гарантиране на заетост и конкурентоспособност” (30%). Прави впечатление, че липсва планиране на дейности, свързани с модернизиранието на висшето образование.

От началото на 2014 година до 31.07.2014 година настъпиха и частични структурни промени, свързани с определяне на нова институционална рамка за програмния период 2014-2020 година.

С Решение № 18 от 16.01.2014 година Министерският съвет определи министъра на образованието и науката за национален орган за управление на Европейската програма в областта на образованието, обучението, младежта и спорта „Еразъм +“.

В периода на изпълнение на Плана за действие за изпълнение на НСУЦЖ с Постановление № 150 на Министерския съвет от 10.06.2014 г. беше закрит Националният център „Европейски младежки програми и инициативи“.

Считано от 1 юли 2014 г. всички текущи проекти по Национална програма за младежта се администрират от Министерство на младежта и спорта, дирекция „Политика за младежта“. Всички неприключили проекти по програма „Младежта в действие“ ще се администрират в следващите месеци от Центъра за развитие на човешките ресурси към МОН. Центърът е планирал за изпълнение общо 7 задачи в Област на въздействие 7: „Развитие на възможности за неформално и самостоятелно

учене за личностно и професионално израстване. Нови възможности за добро качество на живот след приключване на трудовата кариера”.

За периода на междинното мониториране на политиката за учене през целия живот настъпилите структурни промени в институциите и организациите са продиктувани от „външни“ фактори и по-конкретно от нейното обективно адаптиране към новото европейско законодателство и ангажиментите на България като държава-членка на Европейския съюз.

Институциите и организациите, които имат отговорности във връзка с планирането, изпълнението и оценяването на политиката за учене през целия живот все още не предприемат извършване на структурни промени, които да съгласуват в по-висока степен стратегическата и институционалната рамка на политиката за учене през целия живот. Това би осигурило кохерентност както между отделните сектора на националната система за образование и обучение, така и гъвкави административни пътеки през новия програмен период, които да ускорят процесите, свързани с изпълнението на националната политика за учене през целия живот.

При планирането се забелязват следните проблеми:

- Планират се задачи, без да са осигурени предварителни условия за изпълнението им – финансови или нормативни;
- При някои от задачите очакваните резултати са неясни, повтарят целевите индикатори и формулировката на самата задача;
- Не се използва коректно терминологията на самата стратегия, включително елементите на оперативните документи, разработвани във връзка с нейното изпълнение;
- Не са разграничени вертикалните от хоризонталните задачи в оперативните документи за планиране на политиката за учене през целия живот;
- Не се оценява високата добавена стойност на хоризонталните задачи;
- Формулирането на конкретните задачи в оперативните документи не отчита широкия характер на дейностите, включени в обхвата на отделните области на въздействие, както и техния принос към изпълнението на стратегическите цели и показателите за измерване на напредъка по тях;
- При задачи, които произтичат от изпълнението на един и същ проект, се наблюдават различия по отношение на формулирането на целеви и текущи индикатори, посочвани от бенефициенти и/или партньори. Това затруднява планирането и отчитането на приноса на съответния проект за изпълнението на

конкретна задача от оперативния документ, приет за изпълнение на политиката за учене през целия живот;

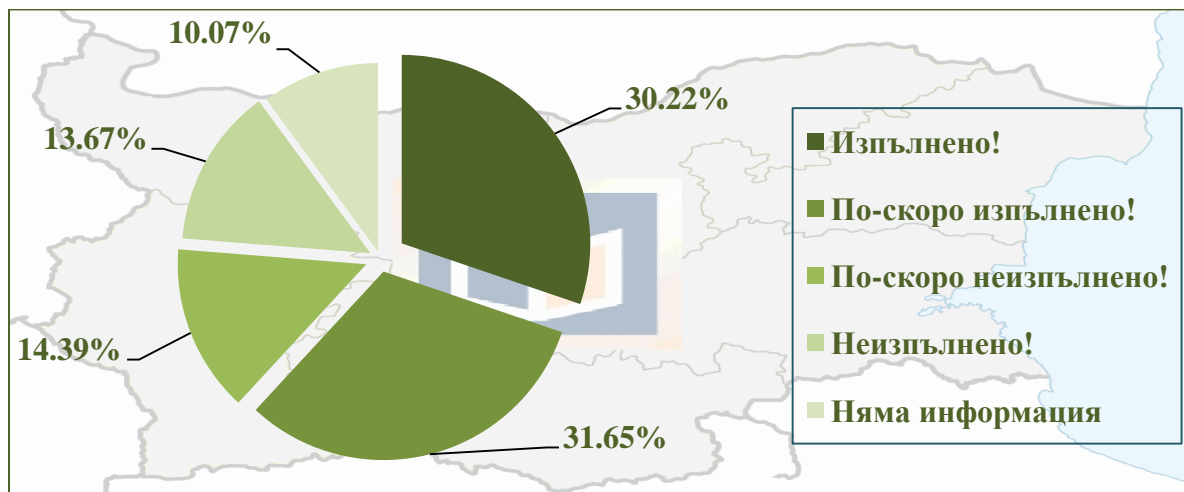
- Недостатъчна е координацията между бенефициентите и/или партньорите по конкретни проектни интервенции в ролите им на водещи и участващи отговорни институции и организации по отношение на задачи, залагани в оперативните документи за планиране на политиката за учене през целия живот;
- Непоследователни са административните подходи в част от институциите и организациите при възлагане на дейностите за планиране, изпълнение и оценяване на конкретни административни структури;
- Съществува необходимост от конкретизиране на дейностите за планиране, изпълнение и оценяване на политиката за учене през целия живот във функционалните характеристики на институциите и организациите – заинтересовани страни;
- Има незавършеност на процесите за обществено консултиране и отразяване на становищата на заинтересованите страни, дори при наличието на постигнат основен продукт в изпълнение на дадена задача.

6. ОЦЕНКА НА ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ЗАДАЧИТЕ ЗА 2014 Г.

6.1. Обща количествена оценка на изпълнението

Количествената оценка на изпълнение на приетите от правителството задачи за изпълнението на дейности от НСУЦЖ до 31 юли 2014 г. показва, че от общо 139 задачи 42 бр. (30,22%) са “изпълнени”, 44 бр. (31,65%) са “по-скоро изпълнени”, 20 бр. (14,39%) са “по-скоро неизпълнени”, 19 бр. (13,67%) са “неизпълнени”, не е представена информация за изпълнението на 14 бр. (10,07%).

Диаграма. Степени на изпълнение на задачите за полугодieto на 2014 г.

Източник: МОН

6.2. Област на въздействие 1: Осигуряване на условия за преход към функционираща система за учене през целия живот

От общо 24 бр. задачи 7 бр. (29,17%) са „изпълнени”, 9 бр. (37,50%) са „по-скоро изпълнени”, 2 бр. (8,33%) са „по-скоро неизпълнени”, 4 бр. (16,67%) са „неизпълнени” и за 2 бр. (8,33%) липсва информация или същата е недостатъчна за определяне на статуса на изпълнението.

През отчетния период са изпълнени задачи, насочени към **внедряване на система за прогнозиране на потребностите на пазара на труда от работна сила с определени характеристики**, като са проведени обучения на 100 бр. служители за провеждане на проучване на потребностите на работодателите и 150 бр. експерти за тълкуване на резултатите от прогнозите. Подготвен е доклад със средносрочна (2014-2018 г.) и дългосрочна (2019-2028 г.) прогнози за развитието на пазара на труда в България, който в съкратен вариант е разпространен сред заинтересованите институции.

С високи резултати е изпълнението на дейността, насочена към **ограмотяване и обучение на неграмотни и слабограмотни лица, които нямат завършен начален етап или завършен клас от прогимназиалния етап на основното образование.**

През системата за **кариерно ориентиране** са преминали обучение и са получили сертификат за кариерно консултиране 98781 ученици от 1. клас до 12. клас. Създаден е и един нов Център за информация и професионално ориентиране.

Въведени са **гъвкави възможности за обучение** на 100 заети лица в две предприятия - OMV и ЕКО България ЕАД, в свободно от работа време за повишаване на компетенциите им, свързани с конкретните задължения, произтичащи от заеманата длъжност. Проведено е и обучение на 50 безработни лица, в т.ч от маргинализирани

групи и отпаднали от системата на образование, за придобиване на ключови компетентности, мотивационно обучение, вкл. и обучение за придобиване на първа степен на професионална квалификация, като на 29 от тях е осигурена работа в предприятието - Боряна АД, гр. Червен бряг.

Изградена е **платформа за дистанционно обучение** към АИКБ и като резултат са обучени 1956 бр. лица (в т.ч. 1711 бр. текущо) от различни населени места от цялата страна, безработни, работещи, самоосигуряващи се, студенти, ученици, хора с увреждания, представители на маргинализирани групи. БСК е организираща разработването и вече са активни **4 нови електронни курса** по 4 теми в обхвата на ключовите компетентности. КТ „Подкрепа” е провела **дистанционно обучение** на 1156 лица само за 4 месеца (*периода април – юли 2014*). Като предизвикателство при изпълнение на задачата е посочено организирането на практическото обучение в удобно време и място за заетите лица, което налага много прецизна организация и координация.

Независимо от постигнатите резултати, като проблеми за качествено изпълнение на дейност „**Въвеждане на система за валидиране на знания, умения и компетентности, придобити чрез неформално обучение и самостоятелно учене до 2018 г.**” са посочени:

- усложнени документални и административни процедури в Наръчника по валидиране;
- обучение, включващо консултанти по начално валидиране и същинско консултиране, които имат различни функции и различни потребности от гледна точка на детайлност на информацията и практическото приложение на придобитите знания;
- липса на достатъчно предлагане на възможности за част от професия и за професия от професионални гимназии в съответния регион, лимитиран избор, поради което и невъзможност, дори и при желание за включване в процеса на валидиране чрез стартиране на процедури в професионалните гимназии.

За **популяризиране на ученето през целия живот** сред всички слоеве на населението са проведени редица събития – международна конференция, 5 бр. семинари, кръгла маса, публикувани са редица информационни материали. Проблем при планирането е, че отделните задачи в тази посока са разхвърляни в различни дейности, което пречи за придобиването на цялостна представа за постигнатите резултати в тази посока.

По отношение на задачите от тази област на въздействие в повечето случаи *не се посочват проблеми и предизвикателства*. Независимо от това такива могат да бъдат идентифицирани, което е извършено чрез съпоставка на различните елементи от структурата на оперативния документ.

Констатираните задачи от Плана (**Популяризиране и разпространение на националния доклад за съотнасяне на Националната квалификационна рамка на Република България към Европейската квалификационна рамка за учене през целия живот и самосертифицирането ѝ към Квалификационната рамка за Европейското пространство за висше образование**), при които основният продукт от изпълнението, а именно националният доклад, не е посочен с конкретен индикатор.

В тази област на въздействие от Плана са включени и задачи, за които има посочена информация, но същата е непълна. Такъв пример е задачата, свързана с **методическата подкрепа за разработването на секторни квалификационни рамки (СКР)**. На този етап мониторирането на задачата отчита нейното изпълнение чрез провеждането на събитие (кръгла маса) с популяризаторски характер, като липсва информация за изпълнението на планираните резултати – наличието на разработен модел на секторна квалификация и тестване на елементи от продукта. Към края на първото полугодие на 2014 година се установява, че все още изпълнението на задачата е на етапа на „набелязване на конкретни инициативи на национално ниво“. Предвид степента на изпълнение на задачата липсва информация за конкретни проблеми и предизвикателства във връзка с нейното изпълнение.

Констатираните задачи, при които като единствена посочена причина за неизпълнението е посочена липсата на нормативни условия, за да се случи изпълнението (**Подготовка за въвеждане на система за кредити в минимум два ЦПО**). В тази връзка следва да се отбележи, че в такива случаи планирането на задачи е по-скоро нецелесъобразно.

6.3. Област на въздействие 2: Осигуряване на условия за разширяване на обхвата и повишаване на качеството на предучилищното възпитание и подготовка

В сектора на предучилищното възпитание и подготовка са планирани задачи само по 4 дейности. Изпълняват се мерки, насочени към осигуряване на ресурсно подпомагане на децата със специални образователни потребности в детските градини и повишаване на професионалната квалификация на персонала в сферата на предучилищното възпитание. Подготвени са проекти на учебни програми за

предучилищната подготовка и възпитание, които до края на месец септември ще бъдат публикувани за обсъждане.

От общо 7 бр. задачи 2 бр. (28,57%) е “изпълнена”, 2 бр. (28,57%) са “по-скоро изпълнени”, 1 бр. (14,29%) е “по-скоро неизпълнена”, 1 бр. (14,29%) е “неизпълнена” и за 1 бр. (14,29%) липсва информация.

Като се има предвид малкият брой планирани дейности, както и данните за изпълнението през 2014 г. се очаква да бъде постигнат *ограничен напредък* по отношение на предварително планираните цели.

Предложени са две нови мерки за допълване на плана, които всъщност се съдържат в съдържанието на първата:

- ✓ Разработване на Национална стратегия за интеграцията на лицата, получили международна закрила в Р България (2014 – 2020 г.), както и на план за изпълнение за 2014 г. към нея.
- ✓ Изготвен проект на План за действие за 2014 на Национална стратегия за интеграцията на лицата, получили международна закрила в Р България (2014 – 2020 г.).

МОН не е водеща институция, която е отговорна за разработването на горепосочените мерки, поради което включването им следва да се съгласува с МТСП.

Независимо от това, че не са планирани задачи за изпълнение на дейност „Разработване на общински програми за модернизирание на съществуващите и изграждане на нови детски градини” е известно, че в тази посока се полагат усилия от големите общини и през последните години има напредък в тази посока. Необходимо е отговорната централна администрация (МОН) да събира необходимата информация, както и постоянно да анализира обхвата на децата, за да се осигури целесъобразно планиране на годишни задачи за постигане на целта: „Повишаване на дела на обхванатите в предучилищното възпитание и подготовка деца на възраст от 4 г. до постъпване в първи клас най-малко на 90% през 2020 г.”.

Не е целесъобразно планирането на задачи, които от една страна са нормативно определено задължение на администрацията, а от друга - изпълнението им е свързано със съответната образователна услуга (2.4.3. „Осигуряване на възможност за обучение

по български език на учениците в задължителна училищна възраст – деца на граждани на държави – членки на ЕС....”).

Наличието на Национална програма „С грижа за всеки ученик” и осигурените финансови средства са надеждна гаранция, че планираното допълнително обучение на 1 500 бр. деца от подготвителните групи ще бъде осигурено.

Очаква се до края на м. септември 2014 г. да бъде утвърдена стандартизирана диагностика за училищната готовност и да стартира прилагането ѝ.

6.4. Област на въздействие 3: Прилагане на комплексен подход за повишаване на образователните постижения и намаляване дела на преждевременно напусналите училище

Изпълнението на дейностите в област на въздействие 3 е насочено към изпълнение на една от основните цели на стратегия Европа 2020 за намаляване на дела на преждевременно напусналите училище. Независимо от това планирането на задачи в тази област е твърде ограничено и недостатъчно. От общо утвърдените в стратегията 12 дейности е стартирало изпълнението само на 4 такива със 7 бр. конкретни задачи, от които 3 бр. са изпълнени (42,86%); 1 бр. е по-скоро изпълнена (14,29%); 1 бр. е по-скоро неизпълнена (14,29%) и за 2 бр. няма информация (28,57%).

Постигнати са резултати, свързани с въвеждането на единна методика за оценка на образователните потребности на децата и учениците; апробирани са 4 бр. тестове и са утвърдени 3 бр. програми за работа с деца в риск от обучителни затруднения и 7 бр. учебни планове за първа степен на професионална квалификация.

Независимо от това, че за задача 3.4.1. „Осигуряване на възможност за целодневно обучение на все повече деца в училищата” не е предоставена информация, е известно, че държавата полага изключително големи усилия в тази посока и това води до непрекъснато увеличаване на броя на обхванатите ученици през всяка следваща година.

Препоръчва се през 2015 г. да се планират и нови дейности, които да стартират разработването на система за ранно предупреждение за възможно преждевременно напускане на училище, както и за създаване на подходящи учебни пътеки за реинтегриране в образователната система.

6.5. Област на въздействие 4: Повишаване на качеството на училищното образование и обучение за придобиване на ключовите компетентности, подобряване на постиженията на учещите и развитие на личността

В съответствие с планираните дейности в НСУЦЖ най-голям обхват при планирането за 2014 г. се наблюдава в тази област на въздействие (78,9%). За изпълнение са планирани 15 дейности с 21 задачи. Напълно изпълнените задачи са 3 бр. (14,29%), по-скоро изпълнените – 11 бр. (52,38%), по-скоро неизпълнените – 2 бр. (9,52%), не са изпълнени 3 бр. задачи (14,29%), няма информация за изпълнението на 2 бр. (9,52%).

Състоянието на изпълнението за част от задачите, планирани в тази област на въздействие позволяват да твърди, че все още съществуват важни проблеми, свързани с управлението и координацията между отговорни институции, определени в Плана и по-специално структурите на държавната администрация.

По отношение на Задача 4.1.1. Използване на резултатите от проведените национални външни оценявания в края на началния етап, в края на VII клас и ДЗИ в управлението на образователния процес отчетната информация сочи само, че са изготвени доклад-анализи от РИО на МОН. Това не позволява да се измери изпълнението на задачата и по-конкретно дали действително са разработени планираните 4 бр. анализи на национално ниво.

Особено важно при отчитане на изпълнението на тази задача следва да бъде нейното „гарантирано“ присъствие във всички стратегически и оперативни документи на цялата образователна система, а конкретните проблеми и вариантите за тяхното разрешаване, към което би могло да се пристъпи само при наличието на навременна и достоверна информация както от МОН, така и от неговите териториални структури.

Отчетът на Задача 4.2.1. Допълване и усъвършенстване на модела на финансиране на училищата и детските градини чрез включване на добавка за условно-постоянни разходи във формулите за разпределение на средствата по единни разходни стандарти предоставя информация, че със Закона за държавния бюджет на Република България за 2014 г. е създадена нова алинея 6 в чл. 41а от Закона за народната просвета. Съгласно новата разпоредба първостепенните разпоредители с бюджет, финансиращи училища, детски градини и обслужващи звена, задължително определят добавка за условно-постоянни разходи в минимален размер, определян ежегодно с постановлението за изпълнението на държавния бюджет, която следва да бъде част от допълнителните

компоненти на формулата за съответната дейност. От предоставената информация не става ясно какъв е точният брой на училищата и детските градини (заложената стойност на целевия индикатор е 2 500 училища и детски градини), за които действително е определена тази добавка. Тази информация следва да е налична към 31.07.2014 г. и да бъде обобщена от отговорната за изпълнението на задачата институция (МОН), тъй като първостепенните разпоредители с бюджетни кредити вече са утвърдили формулите за всяка отделна дейност, което те са извършили в срок до 28.02.2014 г. съгласно чл.41а, ал.3 от ЗНП.

Фактическото състояние на изпълнението на тази задача откроява конкретни проблеми, свързани с мониторинговия процес. Изпълнението на задачата е цялостен процес, който не приключва само с осигуряване на съответното нормативно условие. Реалната стъпка, насочена към усъвършенстване на системата на делегираните бюджети ще бъде извършена едва след като новата разпоредба доведе до конкретен резултат, който има ефект за конкретна целева група. В конкретния случай това ще се случи, когато действително се гарантира минимално необходимият финансов ресурс на малките и средните училища, което е и планираният резултат от изпълнението на задачата.

Независимо от амбициозните намерения, при този темп и обхват на изпълнението в рамките на отчетния период прогнозата е, че до края на годината ще бъде осъществен *известен напредък* по отношение на постигане на целите на тази област на въздействие.

Поради забавяне на реформата в образованието, свързана с приемането на нов Закон за училищното образование, все още не са утвърдени разработените проекти на осъвременени учебни програми и ДООИ за учебното съдържание, както и не са актуализирани държавните образователни изисквания за учебниците и учебните помагала.

Според планираното до края на годината следва да бъде осигурено обучение на 500 бр. ученици за участие в олимпиади, 1 500 деца от подготвителни групи, вкл. в допълнително обучение, 6 000 ученици следва да бъдат включени в допълнително обучение. Предполага се, че целевите индикатори са определени за учебна година, поради което в рамките на настоящата, за която се отнася планът, едва ли ще бъдат постигнати.

Независимо че към момента на изготвянето на настоящия доклад Задача 4.13.1. Разработване на стандарт за финансиране на извънучилищните педагогически учреждения не е изпълнена, отговорната институция/организация (МОН) дефинира

ясно съществуващите проблеми и предизвикателства, свързани с нейното изпълнение. Посочена е конкретна информация относно аргументите, с които МФ не приема проекта на МОН за модел на финансиране на извънучилищните педагогически учреждения. Като причина се посочва отсъствието на ясно разграничение на средствата, които се предоставят за извънучилищна дейност от тези, предоставяни за извънкласна дейност. Особено важен от гледна точка на координацията между отговорните институции по Плана е установеният непрекъснат диалог между експерти от МОН и МФ за постигане на съгласие и единно мнение за изработването на модел за финансиране на извънучилищните дейности.

И четирите задачи от дейност: *Разработване и приложение на съвременни програми за квалификация на учители* (Задачи от 4.14.1. до 4.14.4.), свързани с обучение на учители за придобиване на знания, умения и компетентности за работа в интеркултурна среда, работа с деца и ученици със СОП, оценяване на ученици, както и за превенция на училищното насилие, агресията и др., ще бъдат изпълнени, тъй като към 31.07.2014 година индикаторите са постигнати над 50 %. Независимо от това, необходимо е да се проведе допълнително изследване за постигнатите резултати от изпълнението на задачите и съответните индикатори, тъй като те не дават достатъчно доказателства за качеството и приложението на програмите за квалификация на учителите, т.е. за това как конкретно всички тези видове обучения допринасят за постигането на специфичните цели на Област на въздействие 4. Това допълнително изследване ще предостави информация и за анализиране на ефективността от използването на средствата от ОП РЧР, независимо от големината на финансовия ресурс, използван за изпълнението на тази проектна интервенция.

Изготвен е проект на стратегия за насърчаване и развитие на грамотността, който е на етап съгласуване със заинтересованите страни.

6.6. Област на въздействие 5: Повишаване на привлекателността и подобряване на качеството на професионалното образование и обучение за гарантиране на заетост и конкурентоспособност

От общо 41 бр. задачи 13 бр. (31,71%) са “изпълнени” , 13 бр. (31,71%) са “по-скоро изпълнени”, 4 бр. (9,76) са “по-скоро неизпълнени” , 6 бр. (14,63%) са “неизпълнени” и за 5 бр. (12,20%) не е подадена информация.

Очаква се към края на отчетния период да се изпълнят 70% от дейностите в тази област на въздействие, което означава, че ще бъде постигнат *известен напредък* по отношение на предварително планираните цели.

Постигнат е значителен напредък по отношение на **осигуряване на нормативни условия за провеждане на реформи в областта на професионалното образование и обучение** – приети са промени в КТ и е въведен договор за стажуване, както и закон за изменение и допълнение на ЗПОО, който въвежда дуално обучение, система за осигуряване на качеството, кредити в ПОО, „защитени професии”, по които да се осъществява обучение, регламентира преминаване от учебно-предметна към модулна организация на учебния процес и установява система за валидиране на знания, умения и компетентности, придобити чрез неформално и самостоятелно учене.

Разработени са 15 проекта на **нови ДОО за придобиване на квалификация по професии**, като са проведени обучения на 35 членове на работни групи за разработване на ДОО.

През отчетния период в **ученически практики в реална работна среда** са включени 7030 ученици, 1346 наставници и 341 наблюдаващи учители.

Осигурено е обучение за **437 безработни младежи до 29 год.**, предимно от групите в неравностойно положение на пазара на труда, и е осигурена заетост на 471 безработни младежи от същата възрастова група.

Осигурено е едногодишно специализирано обучение във висши училища за придобиване на професионална квалификация „учител“ на 84 бр. учители по професионална подготовка, което е 70% от планираните за цялата година.

За осигуряване на привлекателност на професионалното образование и обучение и неговото популяризиране е проведена шеста Панорама на професионалното образование. Допълнително са проведени 8 национални състезания и олимпиада по техническо чертане.

Наред с постигнатите добри резултати се наблюдават **проблеми, свързани предимно с начина на планиране и липсата на финансови средства**.

В плана са недостатъчни мерките, които да са ориентирани към постигането на стратегическата цел за увеличаване на **дела (%) на придобилите степен на**

професионална квалификация в областите „Информатика”, „Техника”, „Производство и преработка” и „Архитектура и строителство”.

За планираното провеждане на изследване на качеството на обучение, предоставяно от ЦПО, като причина за неизпълнението се посочва липсата на финансиране. Като се има предвид, че бюджетите на институциите са утвърдени преди планирането на тези задачи, може да се приеме, че става въпрос за непрецизно планиране.

В плана, утвърден от правителството, е планирано провеждане на национални състезания по професии за възрастни. Като проблем, който е възпрепятствал изпълнението се посочва, че през отчетния период няма покани за участие в организирането и провеждането на състезания по професии от страна на браншови организации. Наблюдава се отново лошо планиране на дейности, за които отговорната институция очаква изпълнението от организации, които не са натоварени с изпълнението.

Поради финансови затруднения все още не е стартирало обучението на 2000 бр. безработни младежи до 29 г. за професионална квалификация и за придобиване на ключови компетентности, както и обучение на 2000 бр. безработни лица на социално подпомагане. Поради същата причина през 2014 г. не се реализира и Национална програма „Клио” за обучение и субсидирана заетост на 100 безработни лица. С оглед на напредналото време не се очаква промяна в статуса на изпълнението на тези задачи.

Не са направени предложения за актуализиране и допълване на плана с оглед на настъпилите нормативни промени и задължения, които са регламентирани в ЗПОО.

С оглед на неизпълнението на Тематично предварително условие 10.4. *Системи за професионално образование и обучение: Наличие на национална или регионална стратегическа рамка на политиката за увеличаване на качеството и ефективността на системите за ПОО* в рамките на чл. 165 от ДФЕС за Европейските структурни и инвестиционни фондове 2014-2020 г. е необходимо да се планират допълнителни задачи за неговото изпълнение.

6.7. Област на въздействие 6: Модернизиране на висшето образование

Отчетените резултати от изпълнението на планираните задачи са неясни и за по-голямата част от тях е трудно да бъде оценен статуса на изпълнение. За една част индикаторите са дефинирани като мерна единица, но не и като целева стойност, други са отчетени с общи формулировки и не е ясно какво всъщност е изпълнено, съществува и задача със срок на изпълнение преди утвърждаването на плана за действие (Виж

Приложение: Таблица – Основни параметри на изпълнението на предвидените дейности и задачи по области на въздействие в План за действие в изпълнение на Националната стратегия за учене през целия живот за периода 2014-2020 г., приет с РМС № 187 от 3 април 2014 г.).

Прави впечатление, че в плана не са включени дейности, които са пряко насочени към целите и дейностите в стратегията, а на практика се изпълняват по проекти.

Предвид горното, изпълнението би могло количествено да бъде оценено по следния начин: от общо 13 бр. планирани задачи 5 бр. (38,46%) са “изпълнени” , 3 бр. (23,08%) са “по-скоро изпълнени”, 2 бр. (15,38%) са “по-скоро неизпълнени” , 1 бр. (7,69%) са “неизпълнени”, за 2 бр. (15,38%) не е подадена информация.

Като се има предвид малкия брой планирани дейности, както и данните за изпълнението през 2014 г., очаква се да бъде постигнат *ограничен напредък* по отношение на предварително планираните цели.

Препоръчва се планът да бъде актуализиран и допълнен с нови задачи с оглед на вече планирани такива в НПП и в изпълнение на Тематично предварително условие 10.2. *Висше образование: Наличие на национална или регионална стратегическа рамка на политиката за увеличаване на броя на завършващите висше образование и за повишаване на качеството и ефикасността на висшето образование* в границите, предвидени от член 165 от ДФЕС за Европейските структурни и инвестиционни фондове 2014-2020 г.

6.8. Област на въздействие 7: „Развитие на възможности за неформално и самостоятелно учене за личностно и професионално израстване. Нови възможности за добро качество на живот след приключване на трудовата кариера

В Плана за действие за 2014 г. в *Област на въздействие 7* са заложили задачи по едва 9 от общо 23 дейности, определени в Стратегията. Само две са задачите, планирани от социалните партньори – по една на КТ „Подкрепа” и АИКБ, които са „изпълнени” (12,50%), 4 бр. са „по-скоро изпълнените (25%), 6 бр. – „по-скоро неизпълнените” (37,50%) и 4 бр. – „неизпълнените” (25%). Така, при наличие на 6 изпълнени от общо 16 задачи в областта би могъл да бъде отчетен *ограничен напредък*.

Фактът, че са планирани само девет от заложените в стратегията 23 дейности е индикация, че при планирането са пропуснати някои важни актьори в политиката за учене през целия живот, чиято основна дейност е свързана с предоставяне на дейности за неформално обучение. Това са най-вече организациите от гражданския сектор и местните власти, които са най-близо до хората в местните общности. Въпреки че представителството на тези основни актьори с конкретни задачи в Плана е ограничено, съществуват и други причини, за които са констатираните празноти – липса на подходящи информационни канали за достъп до тези актьори, които да функционират на различните равнища на управление, слаб интерес от тяхна страна към ролята им в политиката за учене през целия живот, отсъствие на механизми за консолидиране на общите им интереси и др.

За тази област на въздействие в Плана са включени задачи в подкрепа на неформалното учене, които са насочени към младежта. Това се дължи най-вече на дейности изпълнявани по Националната младежка програма и европейските програми „Младежта в действие” и „Еразъм +”.

Стратегията акцентира върху необходимостта от „развитие на нови форми на интеграция и социална мобилност чрез учене и развиване на потенциала на по-възрастните работници и служители и на хората в пенсионна възраст”, която е специфична цел на тази област на въздействие. Въпреки това липсват задачи, насочени към възрастните хора над 55 години, както и към целевите групи в неравностойно положение. Необходими са допълнителна усилия, за да може този дефицит да бъде преодолян в Плана за действие за 2015 г.

Задачите в Област на въздействие 7, заложен в Плана за действие за 2014 г. допринасят за изпълнението на две от общо девет специфични цели, определени за тази област на въздействие. Изпълнените през отчетния период задачи, за които отговорни организации са част от социалните партньори (АИКБ и КТ „Подкрепа”) допринасят за изпълнението на четвъртата специфична цел от тази област на въздействие. Тя е свързана с насърчаване на работодателите да провеждат целенасочена политика за приспособяване на човешките ресурси към динамичните промени в технологиите и процесите посредством разнообразни форми на неформално обучение за повишаване на професионални умения и ключови компетентности на работната сила.

Анализирането на отчетния процес по тази област на въздействие е извършено и чрез идентифициране на широките връзки между задачите и специфичните цели от

други области на въздействие от Плана. На равнището на задачите отчетната информация за единичните резултати от изпълнението на Задача 7.3.1. *Организиране на информационни кампании за възможности за валидиране на компетентности, придобити извън формалната система* и Задача 7.3.2. *Провеждане на конференции, кръгли маси, семинари по европейските инструменти за УЦЖ* следва да се обвърже с единичните резултати, постигнати от изпълнението на Задача 1.2.1. *Обучение на консултанти по валидиране* и Задача 1.2.2. *Пилотно тестване на системата за валидиране*, включени в Област на въздействие 1 от Плана. По-този начин единичните резултати по отношение на европейските инструменти за УЦЖ, постигнати от изпълнението на задачите в Област на въздействие 7 се свързват с единичните резултати, постигнати в Област на въздействие 1 и обратно.

Подходът за групиране на единичните резултати, постигнати в повече от една област на въздействие от Плана за 2014 г. позволява да се очертаят комплексни резултати, които ще бъдат постигнати както в рамките на по-голям от едногодишния период, за който се подготвят плановете за действие, така и за целия стратегически период до 2020 година. Всички заинтересовани страни следва да имат конкретна представа за същността и обхвата на цялостните резултати от изпълнението, вкл. чрез оценяване и анализиране на единичните (постигнати в рамките на една област на въздействие) и междинните резултати (постигнати чрез „широка кореспонденция“ на единичните резултати в повече от една област на въздействие). Това ще позволи комплексните резултати да бъдат устойчиви и стабилни по своята същност и да се превърнат в действителен фактор за напредък, който осигурява ползи от дейностите за ученето през целия живот.

На нивото на специфичните цели за Област на въздействие 7 Задачи 7.3.1., 7.3.2., осигуряват постигането на целта, свързана със *„Създаване на условия за устойчиво развитие на възможностите за учене, изграждане на работещи връзки между образованието и компетентностите, придобити в системата на формалното образование и развитието на уменията в неформален контекст и чрез самостоятелно учене, предимно на работното място”*. Освен това тези задачи допринасят за първоначалното развитие на комплексния резултат, свързан с европейските инструменти за прозрачност на УЦЖ, поради което имат отношение и към въвеждането и прилагането на реално действащи инструменти за УЦЖ и интегрирането им в единна система.

За 7 цели или няма планирани задачи, или не е предоставена информация за изпълнението на заложените такива. Нито една от задачите в Плана за действие не е насочена към специфичната цел, свързана с улесняване на достъпа до качествени услуги за специална подкрепа за пълноценно личностно, професионално и обществено развитие на всички и в частност на тази част от населението, което е недостатъчно представено на пазара на труда и в обществения живот (по-възрастни работници и пенсионери, хора с ниски умения, групи от етнически малцинства, хора с увреждания и др. Необходимо е да бъдат изградени комуникационни канали за достъп до тези целеви групи и взаимодействието с тях. В процеса на следващото годишно планиране за 2015 г. биха могли да бъдат потърсени пресечни точки с изпълнението на сходни дейности, заложи в изпълнение на други стратегически документи и по-конкретно с Националната стратегия на РБ за интегриране на ромите 2012 – 2020 г. и Националната стратегия за намаляване на бедността и насърчаване на социалното включване 2020 г.

6.9. Област на въздействие 8: Координиране на взаимодействието на заинтересованите страни за реализиране на политиката за учене през целия живот

В рамките на *Област на въздействие 8* за 2014 г са планирани 10 задачи за изпълнението на 6 бр. дейности, които съставляват 46,1% от дейностите, които следва да се изпълнят до 2020 г. Не е стартирало изпълнението на 7 дейности, насочени към: стимулиране на научните изследвания; подкрепа на мрежа от доставчици на образование и обучение; насърчаване на сътрудничеството при проектиране и търсене на умения; разработване на иновативни форми за изграждане на контакти на доставчиците на образование и обучение и други заинтересовани страни; създаване на култура у представителите на предприятия, институции и др. организации за прилагане на фирмена политика за обучение през целия живот; разработване на нормативна рамка за синхронизирано събиране, обобщаване и анализиране на данни за изпълнението; прилагане на гъвкав механизъм за докладване на резултатите от изпълнението на политиката за УЦЖ на национално и регионално ниво и подготовка на ежегоден национален доклад за напредъка.

В утвърдения от правителството План не са заложи задачи за прилагане на механизъм за докладване на резултатите от изпълнението на политиката за учене през целия живот, но по решение на Националната координационна група за УЦЖ този процес стартира през настоящата година, за което доказателство е настоящият доклад.

Изпълняват се задачи, насочени към подготовка на необходимите структури и инструменти, които гарантират успешното постигане на целите на стратегията – създаване на национална координационна група за учене през целия живот; разработване на система за мониторинг; изграждане на национална информационна система с база данни; повишаване на административния капацитет за осъществяване на мониторинг и оценка на политиката за УЦЖ.

В рамките на отчетния период БСК е разработила 3 бр. анализи, свързани със състоянието на пазара на труда и проблемите на образователната система и системата за квалификация и преквалификация, както и проучване на европейската и световна практика за оценка на компетенциите на работната сила.

Планирана е и се изпълнява Задача 8.4.3., която неправилно е разположена в тази област на въздействие, тъй като е насочена към повишаване на качеството на професионалното обучение и нейното логично място е в Област на въздействие 5 „Повишаване на привлекателността и подобряване на качеството на професионалното образование и обучение за гарантиране на заетост и конкурентоспособност”.

Общата количествена оценка показва, че от 10 формулирани задачи 7 са със 100 и над 100% изпълнение (70%), 1 бр. задача е по-скоро изпълнена (10%) и 2 бр. задачи са по-скоро неизпълнени (20%).

Задачите, които са със забавено изпълнение, са насочени към разработване на комуникационен план за взаимодействие на заинтересованите страни за изпълнение на НСУЦЖ и подготовка на предложения за промени в приложимата нормативна уредба. Необходимо е да бъдат положени усилия от отговорните институции – МОН, БСК, КНСБ и КТ „Подкрепа“ за изпълнението и на тези задачи, които са от изключително значение за по-нататъшното успешно изпълнение на планираните цели и приоритети. На този етап, по предварителна отчетна информация, разработването на предложения за нормативни промени в приложимата нормативна уредба ще бъдат свързани с дуалното обучение. Очаква се предложението да бъде подготвено до края на 2014 г.

Като се има предвид, че създаването на механизмите и инструментите за координиране на взаимодействието между заинтересованите страни стартира през изминалите няколко месеца, както и изпълнението на планираните задачи към средата на 2014 г., се очаква към края на отчетния период да бъде постигнат *напредък* по

отношение на планираните годишни задачи и това да бъде една от най-успешно изпълнените области на въздействие.

Препоръчва се, наред с надграждане на стартиралите през 2014 г. процеси, през следващата година да се планира изпълнението на дейности, които ще насърчат изграждането на мрежи от доставчици на образование и обучение, вкл. организиране на Дни за учене през целия живот.

ПРИЛОЖЕНИЯ

Таблица 7: Стойности по индикатори от НСУЦЖ за 2012 и 2013 г.

Годишни индикатори за оценка на напредъка по НСУЦЖ						
Година	2012 год.		2013 год.		Цели - България	Цели – ЕС (28)
	България	ЕС (28)	България	ЕС (28)	2020	2020
Име на индикатор						
Заетост сред населението на 20 -64 год.	63,0	68,4	63,5	68,4	76	75
Заетост на лицата на възраст 20-34 г., наскоро завършили висше или средно образование (1-3 години)	67,3	76,0	67,7	75,4	НП	НП
Коефициент на записване в предучилищно образование (между 4-годишна възраст и началната възраст на задължителното образование) - като % от съответната възрастова група.	86,6*	93,2*	87,1°	93,9°	НП	95
Преждевременно напуснали образование и обучение (18-24г.).	12,5	12,7	12,5	12	11	10
Относителен дял на лицата на възраст 20 - 24 навършени години със завършено най-малко средно образование.	85,8	80,2	86,0	81,0	НП	НП
Относителен дял на лицата на възраст 30 - 34 навършени години, завършили висше образование.	26,9	35,8	29,4	36,9	36	40
Участие на възрастни в УЦЖ по НРС (LFS).	1,5	9,0	1,7	10,5	5	15
Публични инвестиции в образованието (% от БВП)	4,1"	5,41"	3,82 °	5,25°	НП	НП
<i>Допълнителен индикатор</i>						
Относителен дял на лицата на възраст 15-29 навършени години, които не работят и не участват в образование и обучение	24,7	15,8	25,7	15,9	НП	НП

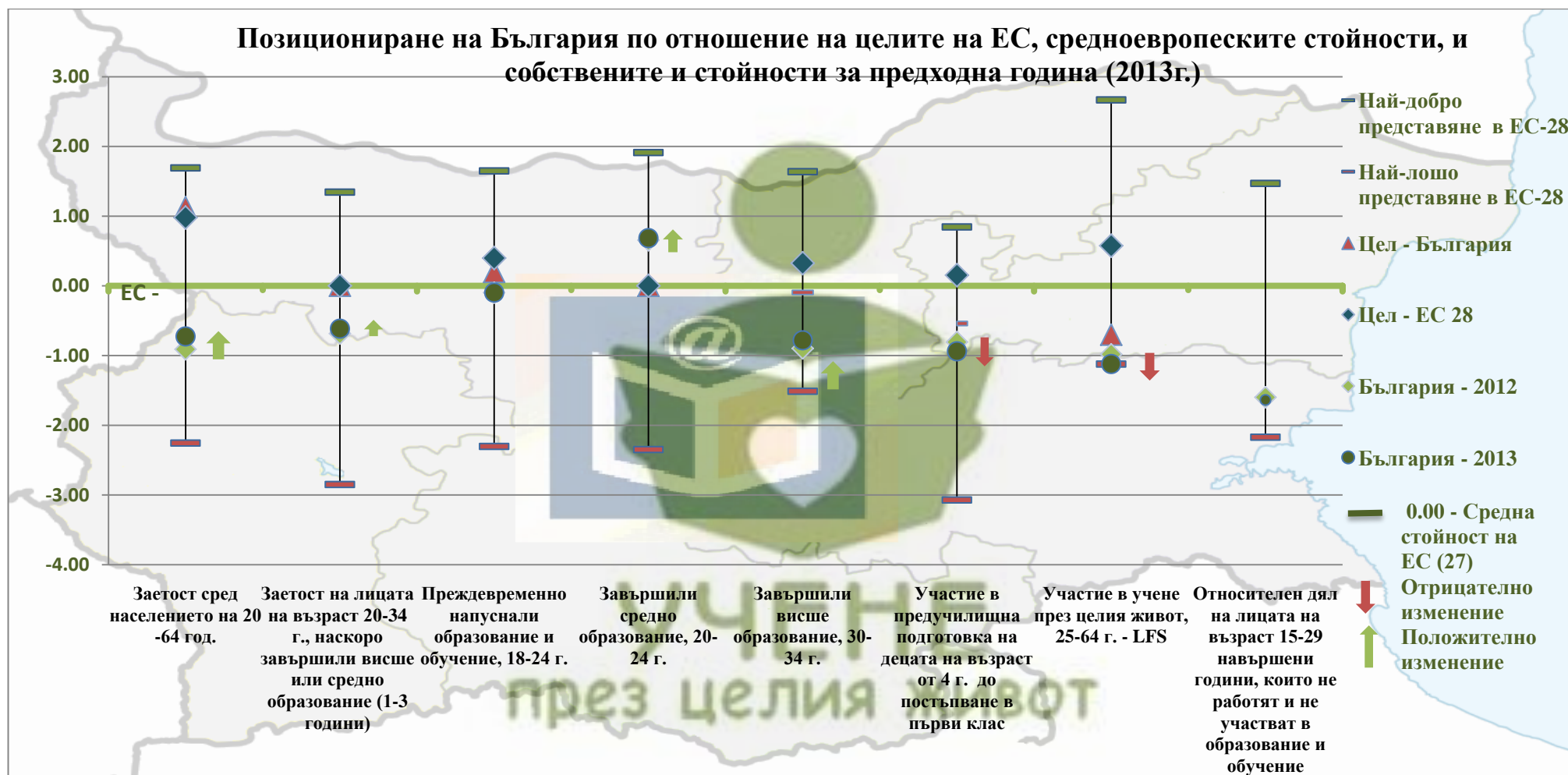
Данните отбелязани с * са за 2011г., данните отбелязани с ° и " са за 2012 и 2010г.)

през целия живот

Таблица 8: Окачествяване на общия напредък и напредъка по компоненти на оценяваните индикатори.

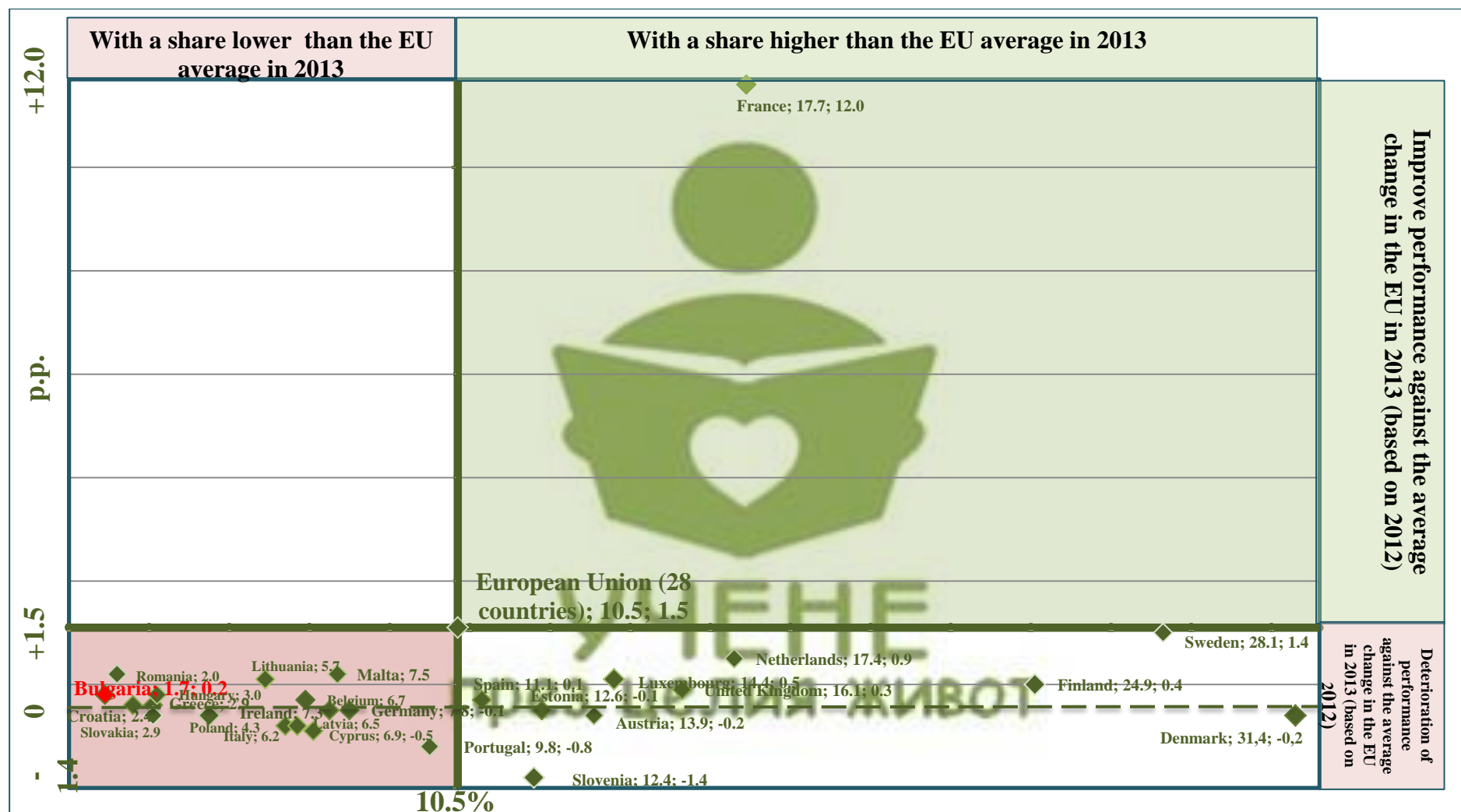
Качествена оценка за напредъка по НСУЦЖ					
Име на индикатор	Абсолютно изменение 2013 спрямо 2012 г.	Сближаване/изпреварване спрямо средни европейски стойности ЕС (28) на база 2012г.	Наличие и дистанция с целеви показатели	ОБЩА КОЛИЧЕСТВЕНА ОЦЕНКА	ОБЩА КАЧЕСТВЕНА ОЦЕНКА
Заетост сред населението на 20 -64 год.	16,7% (Средна оценка)	33,3% (Висока оценка)	0% (Слаба оценка)	50%	Ограничен напредък
Заетост на лицата на възраст 20-34 г., наскоро завършили висше или средно образование (1-3 години)	16,7% (Средна оценка)	33,3% (Висока оценка)	НП	50%	Ограничен напредък
Коефициент на записване в предучилищно образование (между 4-годишна възраст и началната възраст на задължителното образование) - като % от съответната възрастова група.	16,7% (Средна оценка)	0% (Слаба оценка)	НП	16,7%	Силно ограничен напредък
Преждевременно напуснали образование и обучение (18-24г.).	0% (Слаба оценка)	0% (Слаба оценка)	33.3% (Висока оценка)	33,3%	Ограничен напредък
Относителен дял на лицата на възраст 20 - 24 навършени години със завършено най-малко средно образование.	16,7% (Средна оценка)	0% (Слаба оценка)	НП	16,7%	Силно ограничен напредък
Относителен дял на лицата на възраст 30 - 34 навършени години, завършили висше образование.	16,7% (Средна оценка)	33,3% (Висока оценка)	16,7% (Средна оценка)	66,7%	Известен напредък
Участие на възрастни в УЦЖ по НРС (LFS).	33,3% (Висока оценка)	0% (Слаба оценка)	16,7% (Средна оценка)	50%	Ограничен напредък
Публични инвестиции в образованието (% от БВП)	0% (Слаба оценка)	0% (Слаба оценка)	НП	0%	Липса на напредък
<i>Допълнителен индикатор</i>					
Относителен дял на лицата на възраст 15-29 навършени години, които не работят и не участват в образование и обучение	0% (Слаба оценка)	0% (Слаба оценка)	НП	0%	Липса на напредък

Графика 8. Мястото на България в рамките на ЕС по индикатори с годишни данни за 2013 г. (вкл. е съпоставка с миналогодишни стойности на България)

Източник: НСИ, ЕВРОСТАТ – 2014 г.

Графика 9. Разпределение на държавите от ЕС по индикатор участие в учене през целия живот – стойност за 2013 г. и изменение на база предходна година.

Източник: НСИ, ЕВРОСТАТ – 2014 г.

Таблица 9: Индикатори за оценка на изпълнението на стратегическите цели.

ИНДИКАТОРИ ЗА ОЦЕНКА ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА СТРАТЕГИЧЕСКИТЕ ЦЕЛИ								
Номер по ред	Област на въздействие	Наименование	Кратко описание и начин на изчисление	Номенклатура	Данни за предходен период	Актуални данни	Година за която се отнасят актуалните данни	Източник, период и степен на агрегация
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	3.4.1. Осигуряване на условия за преход към функционираща система за учене през целия живот	Участие на населението на възраст 25-64 години в ученето през целия живот	<ul style="list-style-type: none"> Данните за участието на населението в УЦЖ са от Изследването на работната сила. Изчислява се като отношение на лицата на възраст 25-64 години, участващи в образование или обучение през периода от 4 седмици преди момента на интервюто (PLL25-64) и населението в същата възрастова група (P25-64) (%); Данните по този индикатор са международно съпоставими; Цел на ЕС 2020: През 2020 година средно най-малко 15% от възрастните трябва да участват в УЦЖ; Цел на България за 2020г.: Увеличаване на дела на населението на възраст 25-64 години, участващо в неформално образование (през последните 4 седмици преди изследването) от 1.5% през 2012 на 5%. 	T M F BG31 BG32 BG33 BG34 BG42 BG41	1.5% 1.4% 1.5% 0.9% 1.3% 1.1% 1.1% 2.5%	1.7% 1.6% 1.8% 0.9% 1.7% 1.1% 1.3% 3.1%	2013	Изследване на работната сила-НСИ; Евростат Годишно; Общо за страната Общо, мъже, жени Общо, по райони NUTS 1 и 2
			<ul style="list-style-type: none"> Относителен дял на публичните разходи за образование от Брутния вътрешен продукт (%) Дял на публичните разходи за образование (Exp-pu) от Брутния вътрешен продукт по текущи цени (GDP), %. Разходите за образование се изчисляват съгласно общата методология на Евростат, ЮНЕСКО и ОИСР; Показателят е международно съпоставим; Цел на България за 2020 г.: Увеличаване на относителния дял на публичните разходи за образование от 3.4% през 2010 г. на 4.0 % през 2020 г. 	T-GDP T- BE	3.4% НП	3.5% 9.8%		

3	3.4.2. Осигуряване на условия за разширяване на обхвата и повишаване на качеството на предучилищното възпитание и подготовка	Участие в предучилищното възпитание и подготовка	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Индикаторът представя дела /в %/ на децата на възраст 4-6 години, които са записани на определена референтна дата в предучилищното възпитание и подготовка (ERL4-6), от населението на същата възраст (P4-6). Според методологията на Евростат, с оглед постигането на международна сравнимост на данните се включват и децата, обхванати в задължителната предучилищна подготовка и тези, записани в началния етап на основното образование (ISCED 1), които са на възраст 5 и 6 години в края на референтната година; ➤ Данните по този индикатор са международно съпоставими; ➤ Цел на ЕС 2020: През 2020 година делът на децата, обхванати в предучилищно възпитание и подготовка (обхващащи тези на възраст от 4 до годината за започване на задължителното образование трябва да бъде най-малко 95%); ➤ Цел на България за 2020 г.: През 2020 година делът на децата, обхванати в предучилищно възпитание и подготовка (обхващащи тези на възраст от 4 до годината за задължителното начално образование) трябва да бъде 90%. 	ISCED 0 ISCED 0 +1, 1/4	85.4% 87.8%	86.7% 89.3%	2013/2 014	Статистика на образованието и демографска статистика –НСИ, Евростат; Годишно; Общо за страната
---	--	--	--	-------------------------------	------------------------------	------------------------------	---------------	---

УЧЕНЕ
 през целия живот

4	3.4.3. Прилагане на комплексен подход за повишаване на образователните постижения и намаляване дела на преждевременното напусналите училище	Преждевременно напуснали образованието и обучението	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Този индикатор измерва степента на постигане на една от главните цели на Стратегията Европа 2020. Индикаторът за преждевременно напусналите образованието и обучението се изчислява по данни от Изследването на работната сила като дял на лицата на възраст 18-24 години със завършено основно или по-ниско образование, които не участват в образование или обучение в периода от 4 седмици преди момента на интервюто (Lv18-24) от населението в същата възрастова група (P18-24) (%); ➤ Данните по този индикатор са международно съпоставими; ➤ Цел на ЕС 2020: През 2020 година дялът на преждевременно напусналите образование и обучение трябва да бъде по-малък от 10%; ➤ Цел на България за 2020г.: През 2020 година дялът на преждевременно напусналите образование и обучение трябва да бъде по-малко от 11%. 	T M F BG31 BG32 BG33 BG34 BG42 BG41	12.5% 12.1% 13.0% 20.8% 14.9% 13.6% 21.1% 15.9% 4.0%	12.5% 12.3% 12.7% 18.2% 15.9% 14.3% 19.8% 15.0% 4.8%	2013	Изследване на работната сила-НСИ; Евростат; Годишно; Общо, мъже, жени Общо, общо за страната, по райони NUTS 1 и 2
5		Дял на напусналите началния и прогимназиалния етап на основното образование (%)	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Показателят представя дела на учениците, напуснали началния и прогимназиалния етап на основното образование в течение на референтната учебна година; ➤ Дялът на напусналите се изчислява като съотношение между броя на напусналите училище през учебната година t (ERLnt) и записаните в началото на учебна година t (ERLt) по отделно за началния етап (ISCED 1) и прогимназиалния етап (ISCED 2) (%); ➤ Преместилите се и записали се в друго училище не се считат за напуснали; ➤ Показателят НЕ Е международно съпоставим; ➤ Цел на България за 2020 г. е намаляване на дела на напусналите: <ul style="list-style-type: none"> ▪ началния етап на основното образование от 2.3% през 2011 г. на 1.5%; ▪ прогимназиалния етап на основното образование – от 3.1% през 2011 г. на 2%. 	ISCED 1 ISCED 2	2.3% 3.1%	2.1% 2.9%	2012/2013	НСИ – Статистика на образованието; Годишно Общо за страната МСКО- 2011 степени 1 и 2

6		Образователно равнище на населението на възраст 25-64 години	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Показателят представя разпределението на населението на възраст 25-64 г. (P25-64) по най-високата степен на завършено образование според Международната стандартна класификация на образованието (ISCED-2011) (%); ➤ Този показател се изчислява като относителен дял в % на лицата сред населението на възраст 25-64 години , завършили следните степени на образование; ➤ ISCED 0 +1 +2 – основно или по-ниско образование (ISC012); ➤ ISCED 3 +4 – средно образование или професионално образование след средно образование(IV степен на професионална квалификация) (ISC34); ➤ ISCED 5 +6 +7 +8 – висше образование (ISC5678); ➤ Данните по този индикатор са международно съпоставими. 	ISCED 0+1 ISCED 2 ISCED 3 ISCED 4 ISCED 3+4 ISCED 6+7+8	3.5% 15.5% 20.3% 36.8% 57.0% 24.0%	3.7% 14.4% 19.9% 36.4% 56.3% 25.6%	2013	Изследване на работната сила - НСИ; Евростат Годишно; Общо за страната Общо, мъже, жени Общо, по степени според МСКО-2011 (комбинации от степени от 1 до 8)
7		Грамотност на населението - дял на грамотните сред лицата на възраст 15 и повече години по възрастови групи - %	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Показателят представя дела на грамотните сред населението на възраст 15 и повече години (L) по възрастови групи като % от населението в същата възрастова група (Pg); ➤ Този показател може да се използва и като оценка на неграмотността на населението на 15 и повече години (100-минус дела на грамотните в %); ➤ Данните по този индикатор са международно съпоставими; ➤ Цел на България за 2020г., намаляване на дела на неграмотните: <ul style="list-style-type: none"> • сред лицата на възраст 15-19 г. от 2.0% през 2011 г. на 1.5%; • сред 20-29 годишните – от 2.3% през 2011 г. на 1.5%. 	15-19 20-29	1.5% 2.3%	НП НП	НП	НСИ – Преброяване на населението – 2011; Приблизително всеки 10 години; Общо, мъже, жени Общо, по възрастови групи Общо, по административни области и населени места

УЧЕНЕ
през целия живот

8	3.4.4. Повишаване на качеството на училищното образование и обучение за придобиване на ключовите компетентности, подобряване на постиженията на учещите и развитие на личността	Ученици с постижения под критичното второ ниво по скалата на PISA в областта на четенето, математиката и природните науки ¹⁹ (Програма на ОИСП за международно оценяване на учениците - PISA)	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Дял на 15-годишните ученици с постижения на ниво 1 и по-ниско по скалата на PISA в областта на четенето, математиката и природните науки (LA15) (STU15) (%); ➤ Индикаторите характеризират уменията на учениците, чиито постижения са на ниво 1 и по-ниско по скалата на PISA в областта на четенето, математиката и природните науки. ➤ Индикаторите са международно съпоставими; ➤ Цел на ЕС 2020: През 2020 година дялът на учениците с постижения под критичното второ ниво в областта на четенето, математиката и природните науки трябва да бъде по-малко от 15%; ➤ Цел на България за 2020 г.: Дялът на учениците с постижения под критичното второ ниво в областта на четенето и природните науки трябва да бъде по-малко от 30%, а по математика - по-малко от 35%. 	R-TL1 R-ML1 R-FL1 M-TL1 M-ML1 M-FL1 S-TL1 S-ML1 S-FL1	41.0%	39.4% 50.9% 27.0% 43.8% 45.1% 42.3% 36.9% 41.8% 31.7%	2012	PISA, изследване на ОИСП; Всеки 3 години; Общо, мъже, жени

УЧЕНЕ
през целия живот

¹⁹ PISA - Програмата за международно оценяване на учениците позволява да се оценят постиженията на 15 годишните ученици по четене, природни науки и математика. Постижението на ученика се оценява по степени на умение. Ученици, които достигат най-високото равнище на умения могат да решат най-трудните задачи на PISA, а учениците, които достигат най-ниското ниво, могат да решат базисните задачи. Видовете знания и умения, които учениците могат да покажат на всяко ниво осигурява полезна пояснителна информация за интерпретацията на нивата. Данните се осигуряват от Програмата за международно оценяване на учениците (PISA), която предоставя международно стандартизирана оценка, разработена от Организацията за икономическо сътрудничество и развитие (ОИСП) и насочена към 15-годишните ученици в училищата.

9	3.4.5. Повишаване на привлекателността и подобряване на качеството на професионалното образование и обучение за гарантиране на заетост и конкурентоспособност	Дял (%) на придобилите степен на професионална квалификация в областите „Информатика”, „Техника”, „Производство и преработка” и „Архитектура и строителство” от общия брой на придобилите степен в регулярната образователна система	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Този показател представя относителния дял (%) на учениците във формалното професионално образование, придобили степен на професионална квалификация (I, II, III и IV) в областите „Информатика”, „Техника”, „Производство и преработка” и „Архитектура и строителство” (GvetT) от общия брой на придобилите степен на професионална квалификация през референтната година. Широките области и професиите в тях са определени в „Списъка на професиите за професионално образование и обучение”, утвърждаван ежегодно от Министерство на образованието и науката; ➤ Данните по този индикатор са международно съпоставими; ➤ Цел на България за 2020 г. През 2020 година дялът на придобилите степен на професионална квалификация в широките области „Информатика”, „Техника”, „Производство и преработка” и „Архитектура и строителство” да бъде най-малко 60%. 	T Inf. Tech. Prod. Arch. I II III IV	48.6% 3.9% 30.1% 8.1% 6.5% 77.7% 45.0% 40.9% 7.2%	46.3% 4.8% 27.6% 7.1% 6.7% 74.1% 42.7% 38.9% 5.7%	2013	НСИ – Статистика на образованието; Годишно Общо за страната
10	3.4.6. Модернизиране на висшето образование	Завършили висше образование сред лицата на възраст 30-34 години	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Този индикатор измерва степента на постигане на една от главните цели на Стратегията Европа 2020. Индикаторът за рано /преждевременно/ напусналите образованието и обучението се изчислява по данни от Изследването на работната сила като отношение % на лицата; ➤ Данните по този индикатор са международно съпоставими.; ➤ Цел на ЕС 2020: През 2020 година дялът на лицата с висше образование сред населението на възраст 30-34 години трябва да бъде най-малко 40%; ➤ Цел на България за 2020г.: През 2020 година дялът на лицата с висше образование сред населението на възраст 30-34 години трябва да бъде най-малко 36%. 	T-30-34 M F BG3 BG4 BG31 BG32 BG33 BG34 BG42 BG41	26.9% 20.5% 33.6% 23.8% 29.7% 18.7% 20.8% 22.5% 19.6% 19.3% 33.0%	29.4% 21.8% 37.6% 25.0% 33.5% 19.4% 22.0% 25.2% 20.5% 20.5% 35.1%		Изследване на работната сила-НСИ; Евростат; Годишно; Общо, мъже, жени; Общо, общо за страната, по райони NUTS 1 и 2

11	3.4.7. Развитие на възможности за неформално и самостоятелно учене	Участие на населението на възраст 25-64 години в неформално обучение (за период от една година)	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Показателят за участието на населението в активна трудова възраст в неформалното обучение за период от една година се базира на европейското изследване на образованието на възрастни (EU Adult education survey - AES); ➤ Представа делът на лицата участвали в неформално обучение. Изчислява се като съотношение между броя на лицата на възраст 25-64 години, които са участвали в неформално образование за период от една година преди изследването (AL3) и броя на населението на същата възраст (P25-64), (%); ➤ Данните по този индикатор са международно съпоставими; ➤ Цел на България за 2020г.: Увеличаване на дела на населението на възраст 25-64 години, участващо в неформално обучение от 24.4% през 2011 на 38.0%. 	T-25-64 25-34 35-54 55-64 M F ISCED 0+1+2 ISCED 3+4 ISCED 6+7+8 Emp. UnEmp. Inactive	35.2% 41.2% 39.2% 20.3% 36.8% 33.7% 15.8% 38.4% 50% НП НП НП	24.4% 25.8% 28.6% 15.0% 25.7% 23.2% 12.3% 23.4% 37.3% 37.3% 3.8% 1.6%	2011	НСИ, Изследване на образованието на възрастните Всеки 5 години; Общо за страната Общо, по райони NUTS 1 и 2 Общо, по възрастови групи Общо, по икономическа активност
12		Участие на населението на възраст 25-64 години в самостоятелно учене ²⁰ (за период от една година)	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Показателят за участието на населението в активна трудова възраст в самостоятелно учене за период от една година се базира на европейското изследване на образованието на възрастни (EU Adult education survey - AES); ➤ Представа делът на лицата, участвали в самостоятелно учене. Изчислява се като съотношение между броя на лицата на възраст 25-64 години, които са участвали в самостоятелно учене за период от една година преди изследването (AL4) и броя на населението на същата възраст (P25-64), (%); ➤ Данните по този индикатор са международно съпоставими; ➤ Цел на България за 2020г.: Увеличаване на дела на населението на възраст 25-64 години, участващо в самостоятелно учене от 12.5% през 2011 на 18.0%. 	T-25-64 25-34 35-54 55-64 M F ISCED 0+1+2 ISCED 3+4 ISCED 6+7+8	28.0% 34.8% 28.9% 18.6% 26.2% 29.7% 10.4% 24.9% 54.9%	12.0% 13.2% 13.5% 7.9% 11.9% 12.2% 3.9% 9.4% 24.7%		НСИ, Изследване на образованието на възрастните Всеки 5 години; Общо за страната Общо, по райони NUTS 1 и 2 Общо, по възрастови групи Общо, по икономическа активност

²⁰ "Самостоятелното учене не попада в обхвата на Международната стандартна класификация на образованието /ISCED-2011/ за измерване на участието в образованието, въпреки че признати квалификации, придобити чрез самостоятелно учене, се вземат предвид при определяне образователните постижения по степени."(ISCED 2011, точка 43)

13	3.4.8. Координиране на взаимодействието на заинтересованите страни за реализиране на политиката за учене през целия живот	Заетост на лицата на възраст 20-34 г., наскоро завършили висше или средно образование, 1-3 години преди референтната година	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Този индикатор измерва коефициентът на заетост на младите хора на възраст 20 до 34 навършени години, завършили висше или средно образование, които са започнали работа 1-3 години преди годината изследването, и които не участват в образование или обучение към момента на изследването (ERS20-34). Техния относителен дял в % се изчислява спрямо общото население в същата възрастова група (P20-34). ➤ Показателят се основава на данни от „Изследване на работната сила“. ➤ Проучването обхваща обикновени домакинства и изключва хората в колективни домакинства като пансиони, общежития и болници. ➤ Заетото население се състои от лицата, които през референтната седмица е извършвало някаква работа срещу заплащане или печалба в продължение на най-малко един час, или не са работили, но са имали работа, от която временно са отсъствали. ➤ Цел на ЕС 2020: През 2020 година дялът на заетите на възраст 20-34 години, завършили наскоро средно или висше образование, трябва да бъде най-малко 82%; ➤ Цел на България за 2020 г.:Повишаване на равнището на заетост на лицата на възраст 20-34 години, завършили наскоро средно или висше образование, от 67.3% през 2012 г. на 77%. 	T-20-34 M F ISCED 0-4 ISCED 5-6	67.3% 67.0% 67.4% 56.6% 78.5%	67.7% 66.2% 69.1% 54.3% 80.0%	2013	Изследване на работната сила-НСИ; Евростат; Годишно; Общо за страната
----	---	---	---	---	--	--	------	--

УЧЕНЕ
 през целия живот

14	Заетост сред населението на възраст 20-64 навършени години	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Този индикатор измерва коефициентът на заетост на лицата на възраст 20 до 64 навършени години, като дял на заетите (ER20-64) от общото население в същата възрастова група (P20-64) -%. ➤ Показателят се основава на данни от „Изследване на работната сила“. ➤ Проучването обхваща обикновени домакинства и изключва хората в колективни домакинства като пансиони, общежития и болници. ➤ Заетото население се състои от лицата, които през референтната седмица е извършвало някаква работа срещу заплащане или печалба в продължение на най-малко един час, или не са работили, но са имали работа, от която временно са отсъствали. ➤ Цел на ЕС 2020: През 2020 година дялът на заетите сред населението на възраст 20-64 години трябва да бъде най-малко 75%; ➤ Цел на България за 2020г.:Повишаване на равнището на заетост от 63% през 2012 г. на 76%. 	T	63.0%	63.5%	2013	Изследване на работната сила-НСИ; Евростат; Годишно; Общо, мъже, жени; Общо за страната Общо, по възрастови групи
			M	65.8%	66.4%		
			F	60.2%	60.7%		
			25-34	67.9%	66.7%		
			35-44	76.9%	77.7%		
			45-54	74.2%	75.0%		
			55-64	45.7%	47.4%		
			BG31	58.0%	58.7%		
			BG32	59.8%	59.9%		
			BG33	58.9%	59.9%		
BG34	62.4%	61.6%					
BG42	61.2%	63.4%					
BG41	69.2%	69.2%					

УЧЕНЕ
 през целия живот

-
- **Използвани номенклатурни съкращения:**
 - T – Total/Общо, M – Male/Мъже, F – Female/Жени – **EUROSTAT**;
 - 25-34, 35-44, 45-54, 55-64 и т. н. – **Възрастови групи в навършени години, EUROSTAT**;
 - ISCED 0 – предучилищно образование, ISCED 1 – начален етап на основна образователна степен, ISCED 2 – основно образование, ISCED 3 – средно образование, ISCED 4 - колеж, ISCED 6 – бакалавърска степен, ISCED 7 – магистърска степен, ISCED 8 – докторска степен – **Образователни степени по „Международна стандартна класификация на образованието” ISCED 2011, UNESCO към Организация на обединените нации (ООН/UN)**;
 - Inf. (Информатика), Tech. (Технически науки и технически професии), Prod. (Добив и производствени технологии), Arch. (Архитектура и строителство) – **Тесни области на образование по „Международна стандартна класификация на образованието” ISCED 2011, UNESCO към Организация на обединените нации (ООН/UN)**;
 - I, II, III, IV – **поредна „Степен на професионална квалификация” (СПК)**;
 - BG31 - Северозападен, BG32 – Северен централен, BG33 - Североизточен, BG34 - Югоизточен, BG42 - Югозападен, BG41 – Южен централен – **„Обща класификация на териториалните единици за статистически цели”, категория 2 (NUTS 2) , EUROSTAT**;
 - BG3 – Северна и югоизточна България и BG4 – Югозападна и южна централна България – **„Обща класификация на териториалните единици за статистически цели”, категория 1 (NUTS 1) , EUROSTAT**;
 - **R-TL1, R-ML1, R-FL1, M-TL1, M-ML1, M-FL1, S-TL1, S-ML1 и S-FL1 – R (Чегене), M (Математика), S (науки), T (Общо), M (Мъже), R-F (Жени) и L1 (ниво 1)**, по Програма за международно оценяване на учениците (PISA) на Организацията за икономическо сътрудничество и развитие (ОИСР/OECD);
 - Emp. (Заети), UnEmp. (Безработни) и Inactive (Икономически неактивни) – **по дефиниция на „Международна организация на труда” (МОТ/ILO) към Организация на обединените нации (ООН/UN)**;
 - T-GDP (Total/Общо – Gross domestic product/Брутен вътрешен продукт) , T- BE (Total/Общо –Budget expenditure/Бюджетни разходи) – **Министерство на финансите (МФ)**.

УЧЕНЕ
през целия живот

Таблица 10: Таблична съпоставителна оценка на България по последни актуални данни

Показатели	По данни за	Най-добро представяне в ЕС-27	Най-лошо представяне в ЕС-27	Средно за ЕС 28	България	България 2020	ЕС 2020
Заетост сред населението на 20 -64 год.	2013	79,8%	53,2%	68,4%	63,5%	76,0%	75,0%
Заетост на лицата на възраст 20-34 г., наскоро завършили висше или средно образование (1-3 години)	2013	92,2%	39,8%	75,4%	67,7%	непосочено	непосочено
Участие в предучилищна подготовка на децата на възраст от 4 г. до постъпване в първи клас	2012 (2013+6г.1к.)	100,0%	71,7%	93,9%	87,1% (86.8%, 89.3%)	90,0%	95,0%
Преждевременно напуснали образование и обучение, 18-24 г.	2013	3,7%	23,6%	12,0%	12,5%	11,0%	10,0%
Завършили най-малко средно образование, 20-24 г.	2013	95,0%	63,8%	81,0%	86,0%	непосочено	непосочено
Завършили висше образование, 30-34 г.	2013	52,6%	22,4%	36,9%	29,4%	36,0%	40,0%
Участие в учене през целия живот, 25-64 г. - LFS	2013	31,4%	1,7%	10,5%	1,7%	5,0%	15,0%
Участие в учене през целия живот, 25-64 г. - AES	2011	71,8%	8,0%	40,3%*	26,0%	непосочено	непосочено
Участие във формално образование, 25-64 г. - AES	2011	14,8%*	1,4%	6,2%*	2,4%	непосочено	непосочено
Участие в неформално обучение, 25-64 г. - AES	2011	68,0%	6,9%	36,8%*	24,4%	38,0%	непосочено
Дял на учениците (%) с четивни умения, оценени под критичния втори праг ^[1] , в познавателна област ^[2] „четене“ по скалата на програмата за международно оценяване на 15-годишните ученици (PISA).	2012	9,1%	39,4%	17,8%	39,4%	30,0%	15,0%
Дял на учениците (%), оценени под критичния втори праг ^[3] , в познавателна област „математика“ по скалата на програмата за международно оценяване на 15-годишните ученици (PISA).	2012	1,6%	43,8%	22,1%	43,8%	35,0%	15,0%
Дял на учениците (%), оценени под критичния втори праг ^[4] , в познавателна област „природни науки“ по скалата на програмата за международно оценяване на 15-годишните ученици (PISA).	2012	5,0%	38,0%	16,6%	36,9%	30,0%	15,0%
Относителен дял на лицата на възраст 15-29 навършени години, които не работят и не участват в образование и обучение	2013	28,9%	7,1%	15,9%	25,7%	непосочено	непосочено

*Стойност коригирана в съответствие с окончателни данни на Евростат - + 2 държави, като изменението се дължи на включване на резултатите от Великобритания

Източник: НСИ, Евростат и ОИСР

УЧЕНЕ
през целия живот